

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

KATEDRA SLAVISTIKY

HISTORIE RUSKA V MINCÍCH

History of Russia in coins

История России в монетах

Bakalářská práce

Vypracovala: Lenka Bajtová

Vedoucí práce: prof. Ludmila Stěpanova, CSc.

Konzultant: Ing. Josef Moša, CSc.

Olomouc 2016

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucí bakalářské práce a uvedla jsem všechny použité prameny.

V Olomouci dne

Podpis

Tímto děkuji prof. Ludmile Stěpanové, CSc. a Ing. Josefu Mošovi, CSc. za vedení práce a cenné rady, které mi poskytovali během zpracovávání mé bakalářské práce.

Podpis

Obsah

Úvod.....	6
1. Vznik a vývoj mincí.....	8
2. Mince před Petrem I.....	11
3. Ruské impérium.....	14
3. 1. 1682 – 1725 Petr I. Veliký.....	14
3. 2. 1725 – 1727 Kateřina I.	17
3. 3. 1727 – 1730 Petr II.	18
3. 4. 1730 – 1740 Anna Ioannovna.....	19
3. 5. 1740 – 1741 Ivan VI.	21
3. 6. 1741 – 1762 Alžběta I.	22
3. 7. 1762 Petr III.....	23
3. 8. 1762 – 1796 Kateřina II. Veliká	24
3. 9. 1796 – 1801 Pavel I.	25
3. 10. 1801 – 1825 Alexandr I.	27
3. 11. Konstantin Pavlovič	28
3. 12. 1825 – 1855 Mikuláš I.	29
3. 13. 1855 – 1881 Alexandr II.	31
3. 14. 1881 – 1894 Alexandr III.....	32
3. 15. 1894 – 1917 Mikuláš II.	33
4. SSSR (1917-1991)	35
5. Rusko od roku 1992 po současnost.....	37
Závěr.....	38
Резюме	41
Seznam použitých pramenů	46
Přílohy	50

Úvod

Ve své práci budu analyzovat ruské mince z pohledu historického, ekonomického a numismatického. Mým cílem je spojit mince s historickými souvislostmi v ruských dějinách a ukázat, že mince nejsou jen kus zpracovaného kovu, ale že se v nich skrývá příběh z minulosti.

Mince jsou plné faktů a mohou nám odpovědět na spoustu otázek. Tyto odpovědi se zde pokusím sepsat tak, aby mohly být užitečné každému, kdo se bude tomuto tématu věnovat. Nebudu se však zabývat pouze částí historickou, ale i ekonomickou, jelikož ta také úzce souvisí s tématem mé bakalářské práce a se zaměřením mého studijního oboru.

Práce stručně charakterizuje celé období používání kovových peněz na území Ruska od jejich prvního výskytu až po současnost. Důkladněji se zde rozebírá období Ruského impéria a to od dob cara Petra I. po konec vlády Mikuláše II.

Práce je rozdělena do pěti kapitol, kdy první kapitola se zabývá mincemi všeobecně, vznikem peněžního oběhu, dělením mincí na různé druhy, technickým postupem výroby mincí a tvarem a náležitostmi mincí.

V druhé kapitole se již věnuji ruským mincím a to přesně v tom pořadí, v jakém se objevovaly v historii ruského společenství od jeho počátků.

Třetí kapitola je nejobsáhlejší část práce zaměřená na období Ruského impéria. Obsahuje rozbor peněžních soustav jednotlivých carů a změny, kterými systémy procházely, když došlo ke změně vladaře.

Ve čtvrté kapitole se můžete dočíst o mincích Sovětského svazu, prvních sériích pamětních mincí a problematice ruských novodělů.

Závěrečná kapitola se věnuje poslednímu časovému úseku ruské historie, což je éra Ruské Federace, která trvá dodnes. Z pohledu numismatického se dělí na dobu přeměny sovětských mincí na současné a na vznik mincí, které se používají doposud. Jejich popisem jsem svou bakalářskou práci uzavřela.

Téma této bakalářské práce spojuje předměty, které vznikly v dávné i blízké minulosti, s historicky významnými osobami, událostmi či dokonce celými časovými úseky. K prokázání této spojitosti je nezbytné prostudovat množství katalogů, které umožňují si mince důkladně prohlédnout. Vzhledem k nedostatku české literatury o problematice ruských mincí je třeba čerpat spíše z ruských knižních a internetových zdrojů.

1. Vznik a vývoj mincí

Před vznikem mincí existoval tzv. směnný proces, kdy mezi sebou lidé měnili produkty, které jim přebývaly, za produkty, kterých měli nedostatek. Hodnota takového zboží závisela na výši poptávky a nabídky. Prostředky směny bývaly nejčastěji přírodní materiály, přírodní produkty, dobytek, ručně vyráběné předměty nebo látky či potraviny.

Postupem času se vyčlenilo zboží, které bylo cennější než jiné. Tyto prostředky sloužily jako měřítko směnné hodnoty. V dané funkci se pro své vlastnosti nejvíce osvědčily kovy. Nejen že jsou lehké, lehce dělitelné, skladné a trvanlivé, ale také tu je široká škála jejich možného využití.

Aby se zabránilo podvodům, začali lidé vyrábět slitky kovů, ve kterých byla zaznačena jejich kvalita a váha. Později byly mince označovány symbolem, který reprezentoval stát, v němž mince vznikla. Pod záštitou státu se tak mince staly opravdu důvěryhodnými platidly. Každé společenství se snažilo o kvalitní, stabilní a komfortní peněžní soustavu. (Vandas, 1994 - 9)

Mince, které se běžně používají v platebním styku, jsou součástí tzv. oběživa. Dalším typem mincí jsou mince pamětní. *D. L. Kondratjev* ve své knize *Памятные монеты История и культура* říká, že „pamětní mince je mince, vydávaná proto, aby připomínala určitou událost. K ruským pamětním mincím mohou patřit mince jubilejní, tzv. prvoražby, mince vyrobené za účelem darování a další“. (Кондратьев, 1992; překlad můj - LB) Mezi první ruské pamětní mince patří ty s vyraženým profilem zemřelého cara, které sloužily k uctění jeho památky. Další pamětní mince oslavují některou historicky důležitou událost, jakou je třeba vítězství nad fašistickým Německem, nebo cokoliv, co se jeví pro zemi významné, např. ruský balet, vesmírný program, atd.

Numismatikům z celého světa působí obtíže různé falzifikáty, díky kterým se padělatelé snaží zbohatnout. Některé napodobeniny vzácných historických mincí jsou téměř dokonalé. „Nepřitažlivá zvláštnost mincovního fondu ruské numismatiky a osobitá zvláštnost v historii ruského sběratelství jsou tzv. novoděly – napodobující převážně vzácné ruské mince zhotovené na objednávku vysoce postavených sběratelů nebo ministerstva financí ve státních mincovnách. Tato neobvyklá výroba byla v roce 1890, po protestech sběratelů, zakázána. Novoděly jsou osobitých druhem sběratelských mincí. Klient mincovny,

doplnivší si svoji sbírku novodělem, věděl, za co ji koupil, avšak při dalším pohybu mince z ruky do ruky často zmizel rozdíl mezi “čestným novodělem“ a “nečestným falzifikátem“.(Спаский, 1960)

Na formu mincí a dojem, jakým mince působí, má nepochybně vliv technický postup jejich výroby. První mince, podobné těm, jak je známe dnes, se tvořily ve slévačských dílnách odléváním roztaveného kovu nebo směsi kovů do připravených keramických forem nebo kadlubů. Postupem času se přešlo k rychlejšímu a efektivnějšímu způsobu výroby mincí, kterým bylo pregéřství, neboli ražebnictví.

Při prvotní ražbě se potřebné množství roztaveného kovu odlilo do formy, razič vychladlý kov vyňal a položil ho na tvrdý podklad, přiložil na něj razidlo a s pomocí kladiva minci vyrazil. Tak vznikaly mince jednostranné. Při výrobě mince oboustranné bylo druhé razidlo zabudováno do tvrdého podkladu (většinou dřevěného špalku). (Vandas, 1994 - 47)

Zprvu do razidel vyrývali rytci symboly ručně. Ve středověku si začali usnadňovat práci takzvaným puncováním. Hrubá podoba reliéfu byla zadaná panovníkem nebo státem a zbytek závisel už jen na fantazii rytce. Od 19. století se na tvorbě mincí podílejí i výtvarní umělci, podle jejichž návrhů se mince razí. (www.razba.cz)

V pozdější době začaly razit mince z tzv. střížků. „Střížky jsou v podstatě mincemi bez oražení. Střížky vznikaly krátce řečeno tak, že určené pracovníci mincovny ručně rozklepali do požadované tloušťky kovový materiál, který byl předtím metalurgicky zpracován. Rozklepáním vznikl tenký plech, který byl následně nůžkami rozstříhán na čtverečky a z nich na kotoučky. Po finálním dočištění a srovnání byly střížky připraveny k ražbě.“ (www.razba.cz)

Tento postup ražby se zachoval dodnes. S tím rozdílem, že výroba je mechanizována, automatizována a stále zdokonalována, aby bylo dosaženo co největší přesnosti a kvality mincí. „Moderní mincovny mají dnes podobu specializovaných strojírenských závodů, zpravidla jen s několika desítkami zaměstnanců. Místo těžké práce tito lidé spíše řídí a kontrolují složité stroje.“ (Vandas, 1994 - 49)

Mince mají obvykle kulatý tvar, ale mohou být i oválné, čtvercové, mnohoúhelné. Každá mince má lícovou a rubovou stranu (avers a revers). Která strana je lícová, a která je rubová, není pevně stanoveno. Existuje několik teorií jak určit, co je avers a co revers a každý sběratel si může vybrat, která z těchto teorií je mu bližší. Na jedné ze stran je zpravidla vyobrazen státní znak nebo nadepsán název země, případně obojí. V carském Rusku bylo až do Pavla I. a znovu od Alexandra III. zvykem razit na jednu stranu mince státní znak a na druhou (obyčejně označovanou jako lícovou) profil vládnoucího cara. Na mincích jsou často nápisy nebo opisy. Při zkoumání delšího časového úseku na nich lze vidět vývoj jazyka dané země. Například až do roku 1718 opisy na ruských mincích obsahovaly slovo *манета*, které se zřejmě vývojem jazyka změnilo na slovo *монета*. *Манета* je dodnes výrazem pro minci v běloruštině. Každá mince má také boční hranu. Hrana mincí je buď hladká, vzorovaná nebo na ní můžou být vyznačeny např. parametry mince, jako je její váha, rozměr, kvalita kovu, atd. Hrana mincí se začala upravovat proto, aby se zabránilo tzv. ořezávání mincí, kdy se u původních mincí ořezalo z hrany takové množství kovu, aby na první pohled nebylo nic poznat. Podvodník vytěžil určité množství drahého kovu a mince se tím znehodnotila.

2. Mince před Petrem I.

Nejstarší dochovaná ruská pověst nám vypráví o 9. století a příchodu tří varjagských bratří, knížat z dynastie Rurikovců, kteří byli pozváni ze Skandinávie, aby vládli ruskému severu. Podle pověsti si varjagové říkali Rusové a proto se mělo území, na kterém nejstarší Rurik vládl, začít označovat jako Rus.

„První ruské mince se objevují na konci 10. století za vlády Vladimíra Svjatoslaviče. Jsou to *златники* (zlatniky) a *сребреники* (srebreniky/srebrjaniky), svojí formou a rozměry připomínají mince byzantské, ale mají ruské nadpisy.“ (www.russian-money.ru) „Na lících stranách srebreniků nejčastěji vidíme knížete na trůně (prestol, stol) s opisem ve staroslovanském písmu VLADIMIR NA STOLE. Na rubu je kolem trojzubce opis A SE EGO SEREBRO. Na rubních stranách zlatníků je vyobrazen Ježíš Kristus (podobně jako na tehdejších byzantských mincích) s písmeny IC XC (Jesus Christos). Známé jsou mince se jmény pouze tří panovníků: Vladimíra (980 - 1015), Svatopluka (1015 - 1019) a Jaroslava (1019 - 1054). První dva razili své mince v Kyjevě, Vladimír v letech 988 - 1015 a Svatopluk v roce 1018. Jaroslav mincoval v prvních letech své vlády v Novgorodě. Jeho srebreniky jsou nejvzácnější, dochovalo se pouze 11 exemplářů.“ (Nechanický, www.aurea.cz) Zlatniky a srebreniky však měly funkci spíše reprezentativní než praktickou, o čemž svědčí jejich omezená ražba. Na přelomu 11. a 12. století začalo v ruských knížectvích tzv. bezpeněžní období, kdy zmizely z trhu všechny ruské mince a nové se nerazily. To mohlo být způsobeno nedostatkem drahých kovů, které byly v té době dováženy z Evropy.

Toto období mohlo být zapříčiněno také boji, které měly zajisté podíl i na postupném rozkladu Kyjevské Rusi na menší knížectví. V okrajových knížectvích se na trhu objevovaly mince zahraniční (evropské nebo mince turkických národů).

V bezpeněžním období sloužila jako peněžní a váhová jednotka *гривна* (hřivna). Byl to stříbrný nebo zlatý prut, různých tvarů a váhy. Jedna z teorií o původu názvu měnové jednotky *рубль* (rubl) uvažuje o souvislosti mezi hřivnami a rubly. I. K. Kondratjev ve své knize *Седая старина Москвы* ukazuje, že hřivna se dělila na čtyři části, kterým se říkalo rubly, což byl název odvozený od slova *рубить* (sekat).

Knížectví se podařilo znovu sjednotit až na přelomu 15. a 16. století, kdy jejich spojením vznikl Moskevský stát. Za vlády Ivana III. se začal pro vládce Moskevského státu užívat titul *kňjaz vseja Rusi* nebo *gosudar vseja Rusi*.

V 16. století vznikaly první ruské medaile. Zpravidla to byly přeražby evropských mincí. Těmito mincemi se oceňovali váleční hrdinové za jejich statečné činy na bojištích. Mince měly na jedné ze stran uvedenou nominální hodnotu, většinou 1 rubl. (Бирюков, 2013 - 75)

Po měnové reformě Jeleny Glinské 1535 – 1538 byla hlavní peněžní jednotkou *денега* (děněga), která vznikla z moskevské děněgy nebo také sabljanici (*сабляници*), jak se jí říkalo podle toho, že jezdec vyobrazený na minci držel šavli (*саблю*). Kromě nich se v oběhu objevily také mince *полушки* (polušky) nebo *копейки* (kopějky), jejichž název byl odvozen od slova *копье* (kopí), které drží jezdec, a které byly substitucí novgorodských děněg. Mince stále neměly nominální hodnotu. Na jedné straně byl obraz a na druhé nápis s titulem vládce. (Каменцева, Устюгов, 1975 - 170) Dvě polušky měly hodnotu jedné děngy, dvě děngy se daly vyměnit za jednu kopějku, šest děněg tvořilo jeden altyn, dvacet děněg byla hřivna, pět hřiven byla poltina a dvě poltiny měly cenu jednoho rublu. Altyn, poltina ani rubl však reálně neexistovaly, byly to jen pojmy.

Ivan IV. dovolil obchodníkům z Anglie razit ruskou měnu z jejich stříbra na anglickém území. To bylo možná poprvé, kdy ruská měna vznikala se souhlasem vládce na jiném místě, než kde se používala. Toto privilegium jeho syn Fjodor zrušil a obchodníci poté začaly vyrábět falsifikáty. (*Монеты Донетровской Руси*, 2004 - 23)

V roce 1645 se stal ruským carem Alexandr Michajlovič, který rozšířil druhy reálných ruských peněz o zlatý *алтын* (altyn), *угорский* (ugorskij), čtvrtinový ugorskij a dvojitý ugorskij. K této reformě vedlo hned několik příčin. První byly výdaje na boje, především potom na rusko-polskou válku o Ukrajinu a válku se Švédskem. Druhým důvodem bylo získání území Ukrajiny, což vedlo k nutnosti zavést společnou měnu. Dalším byla potřeba přizpůsobit zastaralou formu mincí evropským penězům, což by usnadnilo obchod mezi Ruskem a Evropou. S tím souvisí i příčina poslední, kterou byla nouze o mince vyšší hodnoty, potřebné při zámořských obchodech. Car se také snažil zavést do oběhu měděné mince a také rubly a poltiny, což skončilo neúspěchem. (www.russian-money.ru)

Až do měnové reformy Petra I., kdy došlo ke změně technických postupů ve výrobě mincí, se kovovým penízkům říkalo *чешуйки* (češujky/šupinky, obr. č. 1). Tuto přezdívku si získaly díky jejich tvaru připomínajícímu šupiny.

Existují důkazy, že se na Rusi vyráběly také mince z kůže, což by svědčilo o nedostatku stříbra nebo špatném uspořádání peněžní struktury. Bohužel, není známo, jestli sloužily jako plnohodnotný platební prostředek. Po měnové reformě Petra I. byly kožené mince staženy z oběhu. (Бирюков, 2013 - 16)

Nedostatek drobných mincí značí to, že peněžní oběh stále ještě nebyl přizpůsoben malým každodenním obchodům mezi obyvatelstvem, ale sloužil převážně pro obchod mezinárodní. Války a jiné konflikty mezi Ruskem a druhými zeměmi působily na peněžní soustavu jako zátěž nejen v podobě výdajů, ale také přerušování obchodování, což mělo za následek nepotřebnost razit další peníze a to vedlo k nečinnosti mincoven. (*Монеты Донетровской Руси*, 2004 - 22) Bez peněz není peněžní soustava, neexistující soustava se nemůže vyvíjet a to byla nejspíš také jedna z příčin, proč bylo Rusko v ražbě mincí stále pozadu a přebíralo postupy a techniku od jiných zemí místo toho, aby do vývoje peněz samo něčím přispělo.

3. Ruské impérium

3. 1. 1682 – 1725 Petr I. Veliký

I když byl Petr I. oficiálně carem od roku 1682, formálně se zpočátku dělil o panování se svým bratrem Ivanem V. a sestrou Sofii. Z doby jejich společné vlády pochází darovací mince (obr. č. 2), na jejímž aversu jsou Petr I. a Ivan V. s carskými korunami a nad nimi je státní znak – dvouhlavý orel držící žezlo v pravém pařátu a jablko v levém. Na reversu je pak Sofie Alexejevna s korunou držící žezlo v pravé ruce. Mincovny pak razily převážně stříbrné kopějky, které byly věnovány buď Ivanu, nebo Petru, nikdy ne oběma zároveň.

Samostatným vladařem se stal Petr I. v roce 1696. Cestováním po Evropě získal dostatečné zkušenosti, a aby přiblížil Rusko Evropě, musel provést celou řadu reforem, do kterých patřila i reforma peněžní završená v roce 1704. Ta byla nutná proto, aby státní rozpočet zvládl všechny finančně náročné projekty, které car podnikal. Touto reformou se současně vyřešila situace na Ukrajině, kde stále obíhaly polské peníze. Ruská peněžní soustava se sjednotila, díky rozmanitosti nominálních hodnot mincí bylo dosaženo větší pohodlnosti při směně zboží a tím, že se tato peněžní soustava podobala té evropské, se Rusku otevřely nové cesty pro mezinárodní obchod. (www.russian-money.ru, 2012)

Petru I. se povedlo zavést do oběhu měděné mince. Velkou zásluhu na tom měla i komunikace s poddanými. Byl totiž vydán carský výnos, který ujistoval lid o rovnocennosti měděných a stříbrných mincí. Tento výnos byl vyvěšen a čten v kostelech po bohoslužbách, na trzích a dalších veřejných místech. Kromě měděných mincí se začaly razit také mince zlaté, a to v takovém množství, že je bylo reálně možné používat na trhu. (www.russian-money.ru, 2012)

První poreformní mince (většinou zkušební) s carovým portrétem byly vydány v letech 1699 a 1700 a jsou to jedny z nejvzácnějších ruských mincí. Od carů, kteří nastoupili na ruský trůn po Petru I., se mince tohoto imperátora liší tím, že ani na jednom z portrétů Petra I. není koruna. Car vládl dost dlouhou dobu na to, aby byla na jeho portrétech vidět změna vzhledu spolu s postupujícím věkem (obr. č. 3-6).

Od roku 1701 do roku 1716 byly ze zlata raženy *червонцы* (červonce) v hodnotě 3 rublů, v menší míře také dvojité červonce v hodnotě 6 rublů. Většina verzí těchto mincí se dnes řadí do kategorie RRR (mince o největší vzácnosti). Na aversu je car Petr I. a opis ЦАРЬ ПЕТР АЛЕКСЕЕВИЧ. Na reversu je zobrazen dvouhlavý orel s prsním štítem (znak Ruského carství). Nad orlem je koruna a kolem něho v mnoha podobách opis ВСЕЯ РОССИИ САМОДЕРЖЕЦ. Červonce se razily ze zlata pocházejícího z Číny a jejich váha se rovnala evropskému dukátu, Není na nich vyznačena nominální hodnota, což bylo způsobeno měnící se cenou zlata vůči stříbru.

Mince v nominální hodnotě 2 rublů nechával car razit ze zlata od roku 1718 po rok 1725. Jen v roce 1722 vznikla zkušební stříbrná verze. Na aversu je vyobrazen car Petr I. a kolem něho je dokola opis ЦАРЬ ПЕТР АЛЕКСЕЕВИЧ ВСЕРОССИЙСКИЙ САМОДЕРЖЕЦ. Po roce 1721 (po Severní válce) se text opisu mění na ПЕТР АЛЕКСЕЕВИЧ ИМПЕРАТОР САМОДЕРЖЕЦ ВСЕРОССИЙСКИЙ. Na reversu je apoštol Ondřej (Andrej) Prvozvaný opírající se o kříž, a kolem okraje je opis МОНЕТА НОВАЯ ЦЕНА ДВА РУБЛИ a rok vydání. Těmto mincím se díky jejich reversu říkalo *andrejevské zlaté*. Na rozdíl od červonců se rubly razily ze zlata evropského.

Jednorublové mince s podobiznou Petra I. jsou povětšinou stříbrné. Zlaté jsou spíše raritou, sloužily jako dar při slavnostních příležitostech. Na aversu je vyobrazena bysta Petra I a opis ЦАРЬ ПЕТР АЛЕКСЕЕВИЧ ВСЕЯ РОССИИ ПОВЕЛИТЕЛЬ nebo jen ЦАРЬ ПЕТР АЛЕКСЕЕВИЧ a po roce 1721 se opis na všech mincích s carovým profilem změnil na ПЕТР АЛЕКСЕЕВИЧ ИМПЕРАТОР САМОДЕРЖЕЦ ВСЕРОССИЙСКИЙ. Na reversu je vyobrazen buď dvouhlavý orel, nad ním koruna a vlevo nahoře rok ražby, anebo carův monogram – 4 překrývající se písmena *П*, která dohromady utvoří kříž, v němž najdeme rok ražby. V prostoru mezi písmeny *П* je latinské písmeno *i*, které značí římskou číslici *I*. Na každém konci kříže je koruna. Obraz doplňuje opis МОНЕТА ДОБРАЯ ЦЕНА РУБЛЬ nebo МОНЕТА НОВАЯ ЦЕНА РУБЛЬ. Stříbrný rubl se začal razit po roce 1700 z velmi kvalitního stříbra. Tím jak se státní pokladnice vyprazdňovala, začala se snižovat i ryzost stříbra, ze kterého byli mince raženy. V roce 1712 už byla kvalita tak špatná, že byl rubl mezi lidmi špatně přijímán. Poté se kvalita začala zase zvedat a slovo *добрая* se v opise nahradilo slovem *новая*.

Mezi lidmi se tomuto novému rublu říkalo *ефимок* (jefimok). Tento název vznikl na základě výrazné podoby ruského rublu a stříbrného tolaru raženého v Čechách ve městě Jáchymov (*Яхимов* nebo *Йоахимсталь*). (Маккей, 2010 - 156)

Další stříbrnou mincí byla *полтина* (poltina). Druhý název pro tuto minci byl *полтинник*. Tato mince, jejíž nominální hodnota se rovnala polovině rublu, neboli 50 kopějkám, byla ražena od roku 1699 až do konce carovy vlády. Na aversu je carův portrét a na reversu dvouhlavý orel. V roce 1707 se razil poltinnik s nápisem МОСКОВСКИЙ ПОЛТИННИК na reversu (obr. č. 7). Tyto mince pocházejí z Moskevské mincovny a považují se za velmi vzácné. V hodnotě poloviny poltiny, nebo také ¼ rublu, se razily *полуполтины* /*полуполтинники* (polupoltiny/polupoltinniky). Od poltin se lišily pouze vahou a nadepsanou nominální hodnotou.

Dalšími stříbrnými mincemi byli *гривенники* (grivenniki; deset kopějek), 10 děněg (pět kopějek) a altyn (tři kopějky). Všechny tyto mince měly na aversu dvouhlavého orla a na reversu nápis ve tvaru nominální hodnoty a letopočtu a případně značku mincovny nebo pomocné tečky vyznačující jejich hodnotu v kopějkách.

Kolem roku 1707 se razily ještě jedny stříbrné mince. Říkalo se jim *тимфы* nebo *чехи*. Měly se používat v oblastech kolem Polska. Na aversu byl portrét cara a opis ЦАР И ВЕЛИКИЙ КНЯЗЬ ПЕТР АЛЕКСЕЕВИЧ, který pokračoval na druhé straně mince ВСЕЯ РОССИИ ПОВЕЛИТЕЛЬ spolu s rokem ražby.

Jedny z posledních stříbrných kopějek carského období a měděné kopějky, které se Petru I. úspěšně podařilo zavést do oběhu, měly na aversu známý obraz jezdce s kopím a na reversu byl nápis КОПЕЙКА a rok ražby. Do roku 1718 se razily kopějky stříbrné i měděné, aby byl přechod na měděné mince plynulejší a lidé měli čas si na ně zvyknout. V roce 1718 se až na dvě zkušební verze přestaly kopějky razit úplně. (www.russian-money.ru, 2012)

Měď pro měnovou reformu byla získávána nejprve ze zahraničí. Na začátku 18. stol. si potom Rusko osvojilo uralské oblasti s velkými zásobami mědi. (Бирюков, 2013) Měděná ražba začala v roce 1700 děňgami, poluškami a polupoluškami. Polupolušky se přestaly vydávat hned v prvním roce, ale ražba děněg a polušek pokračovala dalších 20 let. Na aversu těchto drobných mincí byl dvouhlavý orel a na reversu byl nápis

s nominální hodnotou mince a rokem ražby. Obě strany mincí doplňuje opis s titulem цар (и великий князь) петр Алексеевич всея России повелитель (nebo самодержец). V roce 1718 došlo ke snížení váhy ražených polušek za účelem uspoření mědi. V oběhu se tak nacházely polušky o dvou různých hmotnostech, což zapříčinilo znehodnocování větších polušek tzv. obrušováním.

Od roku 1723 se razily měděné 5kopějky. Na jejichž aversu byl dvouhlavý orel a kolem něho 5 teček určujících hodnotu mince. Na reversu byl kříž, do kterého byla vepsána nominální hodnota a rok ražby.

3. 2. 1725 – 1727 Kateřina I.

Již za vlády Petra I. bylo postaveno město Jekatěrinburg, které dostalo své jméno na počest Kateřiny I. V tomto městě byly vybudovány mincovní dílny, které se později spojily v Jekatěrinskou mincovnu. Petr I. chtěl zavést do ruského oběhu čtyřhranné mince (klipy) podle švédského vzoru. Jejich ražba byla zahájena Jekatěrinskou mincovnou několik měsíců po jeho smrti. Klipy měly tvar kovových desek a vážily i 1600 g (1 rubl, obr. č. 8). Na konci roku 1726 byla jejich výroba ukončena a v roce 1727 nechala Kateřina I. nepraktické mince stáhnout z oběhu. (Маккей, 2010 - 157) Mincovna byla poté přebudována na výrobu měděného nádobí, zvonů, mincí nebo polotovarů pro jiné mincovny.

Jak je známo, na císařovnu Kateřinu I. a jejího syna a následníka trůnu Petra II. měl velký vliv ruský státník a oblíbenec cara Petra I. Alexandr Danilovič Menšikov, který se velkou vahou podílel na vladaření. Ve svém posledním roce u moci se rozhodl uskutečnit měnovou reformu. (Бирюков, 2013 - 208-209) Problém spočíval v tom, že se vyráběly pořád stejné mince, ale hodnota stříbra dováženého z Evropy stoupala, a proto už z ražby peněz neplynuly takové výnosy. Reforma byla založena na tom, že místo mincí stříbrných se začaly razit mince měděné, a aby byl zajištěn dostatek mědi, kov určený pro ražbu byl snížen ryzostí, což mělo zvýšit výnosy z ražby. Tato úprava se však ukázala neefektivní a bylo od ní upuštěno. Kovové pruty, které posílali do mincoven, byly kolikrát tak nízké kvality, že z nich žádné mince technicky ani vyrazit nešlo. V roce 1728 byly tyto nekvalitní kusy staženy z oběhu a teď jsou numizmatickou raritou. (Лаврук, 2014)

Na prvních mincích s portrétem Kateřiny I. z roku 1725 byla ruská císařovna vyobrazena v prostých šatech a bez regálií (obr. č. 9). Teorií, proč tomu tak bylo, se sešlo hned několik. Nejvíce se ale prosadila ta, že Kateřina truchlila po svém zesnulém manželovi. I proto se tyto mince začaly později označovat jako smuteční. Profil Kateřiny I. na aversu smutečního rublu zdobí jenom šňůra perel naaranžovaná ve vlasech císařovny. Ničím jiným se mince nevyjímá od ostatních rublů. Kolem obrazu je opis ЕКАТЕРИНА ИМПЕРАТРИЦА И САМОДЕРЖИЦА ВСЕРОССИЙСКАЯ. Na druhé straně mince je vypočten státní znak – dvouhlavý orel a kolem něho je opis МОНЕТА НОВАЯ ЦЕНА РУБЛЬ a letopočet.

Kateřina I. pokračovala v ražbě “andrejevských“ 2rublových zlatých mincí. Na aversu je císařovnin profil a na reversu apoštol Ondřej. Na obou stranách jsou opisy stejné jako na rublu (kromě nominální hodnoty mince). Existovaly i zkušební stříbrné 2rublové mince, ale do naší doby se žádná z nich nedochovala.

Ze stříbra byly kromě rublů také poltiny s profilem císařovny na jedné straně a dvouhlavým orlem na druhé, grivna a polupoltiny s dvouhlavým orlem na aversu a nominální hodnotou, pomocnými tečkami a letopočtem na druhé straně. Velmi vzácné mince jsou zkušební 2kopějky a 3kopějky.

Měděné mince byly raženy v klasické kulaté podobě a také v podobě již zmíněných klipů. Mince byly nominálních hodnot poluška, kopějka, 2 kopějky, 5 kopějek, grivna, 10 kopějek, polupoltinnik, poltina a rubl.

3. 3. 1727 – 1730 Petr II.

Petr II. nastoupil na trůn po smrti Kateřiny I. v pouhých 11 letech. Jelikož sám ještě nebyl způsobilý vládnout, o moc v zemi se přetahovali vlivní muži jako Menšikov nebo knížata Dolgoruká. Petrův regent Menšikov připravoval manifesty, které pak dával caru podepsat. Jeden z prvních manifestů sloužil k upevnění moci cara (a tím i Menšikova). Car v něm odpouštěl dluhy svým poddaným. Tím dával na vědomí, že blaho lidu je pro něj přednější než plná státní pokladna. Státní pokladnou ani carováním se však příliš nezabýval ani po zbylém čase jeho panování. (www.ria.ru, 2013)

Na mincích Petra II. je zajímavé, že jeho portréty se na různých mincích velmi liší (obr. č. 10-12), a to i přes to, že se mince s jeho podobiznou razily pouze po dobu tří let, tudíž se jeho vzezření nemohlo tolik změnit vlivem stárnutí. Tyto rozdíly byly nejspíš způsobeny tím, že se umělci snažili, aby car vypadal na obraze starší, což by mu u poddaných dodalo autority. Proto dnes můžeme vidět na dochovaných mincích spíše fantazii tehdejších rytců než reálnou podobiznu Petra II.

Razily se zlaté červonce a 2rublové mince, stříbrné 1rublové mince s monogramem cara ve stylu Petra I. na reversu, poltiny, 5 kopějky, kopějky a polušky. Mezi mincemi Petra II. se opět objevily i stříbrné kopějky, zůstalo však jen u pár kusů zkušebních mincí.

3. 4. 1730 – 1740 Anna Ioannovna

Anna Ioannovna se už na začátku své vlády představila jako pokračovatelka Petra I. Spousta financí z carské pokladnice putovala do armády a vojenské flotily. U moci se také stále drželi pomocníci Petra I. A. I. Osterman a B. Ch. von Münnich, na rozdíl od knížat Dolgorukých, kteří byli vypovězeni na Sibiř. Velký vliv však nabyli i favoriti císařovny Ernst Johann von Biron. S usednutím Anny Ioannovny na trůn začal získávat různé tituly a zastávat důležité úřady. Brzy se zmocnil nejdůležitějších funkcí a předpokládá se, že s plnou důvěrou císařovny začal vládnout. Proto se také období carování Anny Ioannovny říká *Бироновищина* (Bironovština).

Mince Anny Ioannovny jsou osobité svou detailností. Technické provedení ražby však nebylo na takové úrovni, aby na mincích vynikly všechny maličkosti, které byly na razidle, včetně drobných ozdob na okrajích mincí. Za Anny Ioannovny bylo vytvořeno několik desítek razidel, na kterých se měnily třeba jen drobnosti. Během jednoho roku se razilo několik verzí mincí lišících se třeba jen v přítomnosti brože na oděvu nebo lokny ve vlasech.

Zlaté červonce Anny Ioannovny prošly reformou hned na začátku jejího carování. Nové červonce byly raženy ze zlata velmi vysoké ryzosti (93% z 96%) a rovnaly se 2 rublům a 20 kopějkám. Cílem bylo, aby se ruské rubly mohly srovnávat s holandskou měnou. Na aversu byl Annin portrét a na reversu je nový státní znak (znak Ruského

impéria) - dvouhlavý orel se štítem na prsou, na kterém je moskevský znak (sv. Jiří zabíjející draka kopím), a s řetězem řádu sv. Ondřeje kolem štítu. Po obou stranách je veden opis БОЖЬЕЙ МИЛОСТЬЮ АННА ИМПЕРАТРИЦА И САМОДЕРЖИЦА ВСЕРОССИЙСКАЯ. (www.moneta-russia.ru)

S císařovnou Annou přišlo zlepšení kvality nejen zlata, ale také stříbra a mědi. Stříbrné rubly měly na aversu portrét Anny Ivanovny a od jednoho jejího ramene ke druhému byl veden opis БОЖЬЕЙ МИЛОСТЬЮ АННА ИМПЕРАТРИЦА И САМОДЕРЖИЦА ВСЕРОССИЙСКАЯ. Na rozdíl od dřívějších rublů, opis nebyl kolem celé mince a portrét císařovny se přímo dotýká okraje. Další odlišností je, že na jednu stranu mince byl vtěsnán celý císařovnin titul (obr. č. 13). Na reversu je dvouhlavý orel se štítem a kolem něho opis МОНЕТА РУБЛЬ a letopočet. Anniným rublem se podrobně zabýval *Je. G. Polujko* ve své knize *Рубль Анны Иоановны*, kde podrobně rozebral lícovou a rubovou stranu všech dostupných rublů vydaných císařovniným jménem a vydělil 850 odlišností.

Stříbrné byly také poltiny, které se razily pomocí stejných razidel jako rubly. V letech 1738-1740 vycházely do oběhu nyní poměrně vzácné polupoltinniky s opisem kolem celého císařovnina portrétu a dvouhlavým orlem na opačné straně. Také se razily grivenniky, zkušební 5kopějky a v roce 1730 poslední stříbrná kopějka ruského impéria.

Z měděných mincí se razily především děňgy a polušky. Měděné mince z minulých let se stahovaly z oběhu a byly nahrazovány novými. U těchto mincí se často můžeme setkat s na první pohled viditelnou přeražbou mince původní. Kromě děněg a polušek se také razily 5kopějky a několik kusů zkušebních měděných kopějek a 2kopějek.

Za Anny Ivanovny zažívalo Rusko ve válce s Tureckem ohromné ztráty na životech, ale také ztráty finanční. I když se zdálo, že je ruské vojsko v přesile, chybělo mu odhodlání i dobré velení. Vojsko se zakládalo spíše na dobrovolnosti než na povinnosti, nikdo však nechtěl nabídnout svůj život zadarmo, což si žádalo určité finanční náklady. Pro zprávy o stavu vojska byly důležité počty a o skutečný stav vojáků a jejich způsobilost bojovat se už nikdo moc nezajímal. Vinou špatného velení Rusku rychle došly zdroje, kvůli tomu a také zhoršujícím se vztahům se Švédskem bylo Rusko nuceno podepsat s Tureckem nevýhodný mír, který stanovil, že Rusko musí vrátit Turecku všechna dobytá území. (Корсакова, www.to-name.ru)

Finanční ztráty v bojích se v tomto období kompenzovaly velmi přísným a důsledným vybíráním daní. Neodevzdané daně se vymáhaly pomocí policejních opatření, popř. zabavením majetku. Tímto a ještě fungováním Tajné kanceláře, která měla za úkol sledovat vše podezřelé a hlavně šlechtu, si císařovna získávala čím dál více vlivných nepřátel.

3. 5. 1740 – 1741 Ivan VI.

Když se stal Ivan VI carem, byly mu teprve dva měsíce. Ve vladaření ho zastoupil vévoda Biron, ten byl však ještě ten samý rok sesazen díky převratu, na kterém měla podíl carova matka Anna Leopoldovna, která poté přijala roli regentky.

Mince z let 1740 – 1741 jsou mezi sběrateli považovány za velmi vzácné. Na aversu je car vyobrazen tak, jak by asi mohl vypadat přibližně za jedenáct let, na hlavě má namísto koruny vavřínový věnec a je oblečen do jednoduchého, k jeho postavě poměrně velkého roucha (obr. č. 14).

Mezi stříbrnými mincemi raženými za Ivana VI. jsou grivenniky, polupoltinniky, poltiny, ale především rubly. Když se ještě nevědělo, jak se bude řešit problematika věku cara v souvislosti s mincemi, vznikl rubl s monogramem Ivana VI., který je dnes jednou z nejvzácnějších a nejdražších mincí Ruska. Kromě mincí stříbrných jsou známy i měděné, ke kterým patří polušky, děňgy a 2kopějky.

Mince cara Ivana VI. jsou tak vzácné, protože jeho následnice Alžběta I. vydala 31. prosince 1741 výnos, který nařizoval poddaným odevzdat všechny mince s podobiznou malého cara, aby mohly být přeraženy. Velké množství těchto mincí bylo zničeno ještě předtím, než se stačily dostat do oběhu. Zbylé byly vyměňovány za stejnou hodnotu, poté hodnotu nižší, a pokud lidé i potom vlastnili mince s portrétem Ivana VI., přišly na řadu tresty. (www.moneta-russia.ru)

3. 6. 1741 – 1762 Alžběta I.

Alžběta I. se ujala vlády díky převratu zastánců rodové linie Petra I. Císařovna byla stejně jako Petr I. nakloněna reformám a zvyšování převážně kulturní úrovně ruské společnosti. Pokladna sice nebyla zatížena výdaji na stavbu loďstva, jak tomu bylo za Petra I., ale honosné bály, rozmanitý šatník a způsob života císařovny všeobecně měly neblahý dopad na finanční stav impéria. Na druhou stranu byly v roce 1753 zrušeny vnitřní cla a zavedeny cla vnější, což podpořilo ekonomiku státu a značným obnosem přispívalo státní pokladnici. (Vlček, 2014 - 110)

Od roku 1742 byly ze zlata raženy červonce a dvoučervonce s portrétem Alžběty I. a dvouhlavým orlem s kulatým štítem na prsou na straně druhé. Kolem obou obrazů byl opis БОЖЬЕЙ МИЛОСТЬЮ ЕЛИЗАВЕТА I ИМПЕРАТРИЦА И САМОДЕРЖИЦА ВСЕРОССИЙСКАЯ. Byly raženy také “andrejevské“ červonce se stejným opisem vtěsnaným na stranu mince s portrétem.

Začaly se razit 10rublové a 5rublové zlaté mince (obr. č. 15-16), kterým se říkalo *империа́л* (imperiál) a *полуимпериа́л* (poluimperiál) pro jejich opis na reversu ИМПЕРИАЛСКАЯ МОНЕТА ЦЕНА ДЕСЯТЬ РУБЛЕЙ/ПЯТЬ РУБЛЕЙ. Tento opis je umístěn okolo pěti štítů uspořádaných do tvaru kříže. Na prostředním je státní znak a potom po směru hodinových ručiček je moskevský, kazaňský, sibiřský a astrachaňský znak. V prostoru mezi štíty je po jedné číslici vyznačen letopočet. Na aversu je portrét císařovny s opisem БОЖЬЕЙ МИЛОСТЬЮ ЕЛИЗАВЕТА I ИМПЕРАТРИЦА И САМОДЕРЖИЦА ВСЕРОССИЙСКАЯ. Také se vyrazila zkušební verze 20rublových mincí.

Zlatou zvláštností byly 2rubly, rubly a poltiny. Tyto zlaté mince byly určeny především ke směně mezi dvořany. 2rublové a rublové mince měly na aversu portrét Alžběty I. a opis БОЖЬЕЙ МИЛОСТЬЮ ЕЛИЗАВЕТА I ИМПЕРАТРИЦА И САМОДЕРЖИЦА ВСЕРОССИЙСКАЯ. Na reversu byl státní znak a opis МОНЕТА ЦЕНА ДВА РУБЛИ /РУБЛЬ s letopočtem. Kolem obrazu císařovny byl na poltinách opis ЕЛИЗАВЕТА ИМПЕРАТРИЦА a na reversu byl její monogram ve tvaru latinských písmen *E* (*Елизавета*) a *P* (*Петровна*) a koruny nad nimi. Kolem monogramu byl opis ПОЛТИНА a letopočet.

Ve stříbře se vydávaly rubly, poliny a polupotinniky s císařovniným profilem na aversu a státním znakem na obrácené straně. Grivěnniky se razily s císařovniným portrétem na jedné straně a s nadepsanou nominální hodnotou a letopočtem obklopenými vavřínovými větvíčkami a korunou na straně druhé. Stříbrné 5kopějky v novém stylu měly na aversu orla sedícího v oblacích s monogramem císařovny Alžběty. Obraz doplňuje v horní části koruna a pod oblakem je pět hvězd, které mají označovat nominální hodnotu mince. Na reversu je opět orel v oblacích, ale monogram nahradil nápis 5 КОПЕЕК. Pod oblakem je značka mincovny a v horní části mince je letopočet. Razily se taktéž stříbrné 15kopějky a 20kopějky.

Do roku 1757 se razily děňgy a polušky se státním znakem na aversu a nominální hodnotou a rokem ražby s ozdobným okrajem na straně druhé. Taky se razily měděné kopějky po vzoru stříbrných 5kopějek. V roce 1757 přišla razantní změna vzhledu mincí a ražených nominálních hodnot. Množství nominálních hodnot měděných mincí se rozrostlo o 5kopějky, 2kopějky a také existovaly dvě verze měděných 4kopějek a 10kopějek. Na všech měděných mincích, které vznikly po roce 1757, je na reversu ve věnečku z vavřínové a palmové větvíčky uzavřen císařovnin monogram s letopočtem. Celý obraz je doplněn korunou mezi konci větvíček. Na aversu je stuha s nominální hodnotou a nad ní státní znak (5kopějky) nebo jezdec s kopím zabíjející draka.

3. 7. 1762 Petr III.

Petr III. byl u moci sice jenom půl roku, ale i přesto podepsal mnoho reformních výnosů. Tyto výnosy byly připraveny ještě za vlády Alžběty I., která je buď nestihla podepsat, anebo se bála reakce církve nebo šlechty. Výnosy se týkaly rozhodnutí jako zvýšení carského dohledu nad církevním majetkem nebo zrušení Tajné vyšetřovací kanceláře. Byl také uveden do praxe projekt hraběte Šuvalova, který navrhoval zdvojnásobení nominálních hodnot na měděných mincích. (Vlček, 2014 - 124-126)

Za Petra III. se pokračovalo v ražbě zlatých červonců, imperiálů a poluimperiálů ve stylu Alžběty I. Kolem carova portrétu byl opis ПЕТР БОЖЬЕЙ МИЛОСТЬЮ ИМПЕРАТОР И САМОДЕРЖЕЦ ВСЕРОССИЙСКИЙ. Stejně tak na tom byly i stříbrné rubly a poltiny. Existuje i zkušební verze stříbrného rublu po vzoru Petra II.

Díky Šuvalově reformě se měděné polušky, děňgy, kopějky, 2kopějky a 5kopějky nechaly přerazit na mince dvojnásobné nominální hodnoty. Na mnohých dochovaných exponátech je tato přeražba viditelná na první pohled (obr. č. 17). Další poměrně častou chybou jsou převrácená písmena v nápisech, což bylo způsobeno neznalostí azbuky (mnoho pracovníků mincoven byli cizinci). Na lícovou stranu měděných mincí byl umístěn jezdec s kopím (kromě 10kopějek, tam byl dvouhlavý orel) a kolem něho byly hvězdy určující nominální hodnotu v kopějkách. Na rubové straně byla nominální hodnota vyznačena slovy a číslicí a pod ní byl obraz vojenského bubnu položeného na praporu.

3. 8. 1762 – 1796 Kateřina II. Veliká

Nástup Kateřiny II. na ruský trůn byl komplikován zastánci dvou dalších možných nástupců Petra III. Jedním z nich byl syn Kateřiny II. a Petra III. budoucí car Pavel I. a druhým byl svržený a vězněný Ivan VI. Kateřina se musela rozhodnout mezi upevněním své důvěryhodnosti mezi lidem a prací na přiblížení Ruska k Evropě. (Vlček, 2014 - 128-129) Velkou zátěží pro státní pokladnu byly císařovny honosné cesty po Rusku. Osvobozením šlechty od závazků k panovníku se oslabil i přítok jejich peněz do pokladny, to císařovna kompenzovala více než 4násobným zvýšením daně ze člověka. (Vlček, 2014 - 131)

Váhu zlatých mincí nechala Kateřina II. snížit. Tak jak tomu bylo v Evropě, váha jedné zlaté mince se měla rovnat váze 15 stejných mincí ve stříbře. Zlaté mince se razily přesně po vzoru Alžběty I., včetně zlatých mincí pro dvořany. Zlaté červonce, které měly sloužit jako protějšek evropských dukátů, se razily jen během 4 let. Místo nich vznikaly na území Ruska falzifikáty dukátů vcelku snadno rozpoznatelné od těch pravých díky mnohem horší kvalitě ražby.

I stříbrné mince zachovaly v takové podobě, kterou měly za vlády Alžběty I. Kateřininy portréty na mincích byly však na rozdíl od těch Alžbětiných raženy jen podle 4 vzorů. Kateřině se zalíbily zkušební ražby 15kopějek a podle tohoto exempláře z roku 1761 nechala razit stříbrné 15kopějky a 20kopějky. Na jejich aversu je portrét císařovny a na reversu je dvouhlavý orel se štítem, na kterém je číslicí vyobrazena nominální hodnota

mince. Pod orlem je stuha s rokem ražby mince a od jednoho konce stuhy ke druhému jsou podél okraje mince seřazeny pomocné tečky, značící nominální hodnotu.

Měděné mince se zdvojenými nominály byly přeraženy zpět na jejich původní hodnotu. Kromě nového monogramu na reversu měděné mince zase opakují své předchůdkyně z období vlády Alžběty I. po roce 1757. Když se Rusko v 90 letech dostalo do velké finanční krize, myšlenka zdvojení nominálů měděných mincí byla zpět, v mincovnách se tak začaly razit mince poloviční váhy.

Těsně po začátku císařovny vlády v roce 1763 se začaly razit takzvané sibiřské mince, které byly určeny pouze pro Sibiřskou gubernii a Aljašku. Byly nominály 10, 5, 2 a jedna kopějka, děňga a poluška. Tyto mince byly zvláštní tím, že byly vyraženy z kolyvanské mědi, která měla údajně obsahovat kousky stříbra (ve většině těchto mincí žádné stříbro není), proto se také na avers mincí razil nápis *колыванская медь* (později jen písmena *КМ*; obr. č. 18). Pro účel ražby těchto mincí byla zřízena Suzunská mincovna. Kvůli nedostatku těchto mincí se místní správa rozhodla zavést peníze z tulení kůže, které se používaly na území Aljašky, až do jejího odkoupení Američany. (Бирюков, 2013 - 16-17)

V roce 1783 byl k Ruskému impériu připojen Krym. V roce 1787 se v mincovně v přístavním městě Feodosija (tehdy pevnost Kafa) začaly razit měděné 5kopějky, 2kopějky a také zkušební stříbrné 5kopějky, 10kopějky a 20kopějky. Ražba mincí probíhala asi rok a poté byla výroba mincí v této mincovně ukončena. Mince měly na aversu monogram sestávající se z písmena *E* a římské číslice *II*, pod monogramem byl letopočet, nad monogramem byla koruna. Kolem okraje byl veden opis ЦАРИЦА ХЕРСОНИСА ТАВРИЧЕСКАГО. Na reversu byla nominální hodnota vyznačená číslicí a pomocnými tečkami kolem číslice. Pod číslicí se nacházela značka mincovny *ТМ*.

3. 9. 1796 – 1801 Pavel I.

Pavel I. nastoupil na ruský trůn, když byla země ve válečném konfliktu s Persií a v Evropě se začalo brát v potaz nebezpečí francouzské invaze. Ruské dluhy v zahraničí se rovnaly asi tříletému rozpočtu. Pavel I. se snažil bojovat proti inflaci a dalšímu zadlužování státu.

Jeho snem bylo vytvořit pevný a strohý vojenský stát. Svou paranoiou o spiknutí nakonec sám přivolal v roce 1801 poslední palácový převrat, kdy byl zavražděn. (Vlček, 2014 - 156-165)

Za vlády Pavla I. prošla podoba mincí velkými změnami, přestaly se razit mince s vyobrazením cara na jedné z jejich stran (*монеты с персоной*). Od roku 1796 se tedy vpouštěly do oběhu převážně mince bez carova profilu nebo mince s profilem již zemřelého cara, které se staly jedněmi z prvních ruských pamětních mincí. I tak se ale na začátku vlády Pavla I. a několika dalších carů pustilo do oběhu menší množství mincí s profilem vladaře. Tyto mince měly hlavně politický účel. Sloužily k upevnění autority cara a zanesení podobizny nového vladaře do podvědomí poddaných.

Zlaté červonce a 5rubly a stříbrné rubly, poltiny a polupoltinniky měly na reversu heslo templářského řádu HE HAM, HE HAM, А ИМЕНИ ТВОЕМУ (obr. č. 19), které nejspíš souvisí s carovým titulem člena řádu maltézských rytířů. Červonce z roku 1796 měly na aversu dvouhlavého orla, letopočet a značku *БМ* (*банковская монета*), která označovala mince o stejné hodnotě jako mezinárodně uznávaná měna (tolary a dukáty). V roce 1797 se orel změnil na monogram Pavla I., který se skládá ze 4 *И* ve tvaru kříže, postavených vzhůru nohama než jak tomu bylo na monogramu Petřů. Uprostřed kříže je římská číslice *I* označující prvního cara jména Pavel. Všechny 4 konce kříže jsou osazeny korunou a kolem poloviny okraje mince je opis s letopočtem. Avers 5kopějek ražených v letech 1798 – 1801 byl také s monogramem, v prostoru mezi písmeny *И* byla číslice *5* a opis obsahoval kromě letopočtu i nominální hodnotu mince, která na červoncích chybí.

Stříbrné rubly ražené mezi roky 1762 a 1915 měly přibližně stejnou váhu i ryzost. Výjimkou jsou rubly Pavla I., který nechával vyrábět v letech 1796 a 1797 mince o hmotnosti téměř 30 gramů (místo přibližných 25 gramů), přičemž samotné stříbro zastávalo více než 28 gramů z této váhy. Rubly z roku 1796 měly na aversu orla, v dalších letech byl orel nahrazen monogramem ze 4 *И* s opisem s nominální hodnotou a letopočtem. Na reversu je stejný nápis jako na červoncích. V roce 1798 se kvůli nedostatku stříbra vrátil Pavel I. k ryzosti rublů jako za Kateřiny II.

Avers poltin a polupoltinniků se skládá z monogramu jako na rublech, nominální hodnoty a letopočtu. U stříbrných pěti a desetikopějek a měděných 2kopějek, kopějek, děněg a polušek se monogram na aversu mění na jednoduché *II* s číslicí *I* a korunou nad nimi. Na reversu je pak kombinovaně nadepsána nominální hodnota a rok ražby pod čarou. Na dolním okraji byla pak značka mincovny, popřípadě rytce. U stříbrných mincí byla značka schována do větviček na spodním okraji mincí.

3. 10. 1801 – 1825 Alexandr I.

Podobizna Alexandra I. se objevila na začátku jeho vlády na několika zkušebních mincích, ale car se nikdy nerozhodl razit tyto mince ve velkém množství. Alexandr I. se skoro rok nemohl rozhodnout, jak budou jeho mince vlastně vypadat, proto bylo vytvořeno mnoho verzí razidel a pomocí těch s jeho podobiznou byly později vyraženy novoděly.

Ze zlatých mincí se v letech 1802-1806 razil imperiál a poluimperiál. Na aversu se objevoval kříž z pěti štítů známý již z dob Kateřiny II. a na reversu byl místo portrétu nápis ГОСУДАРСТВЕННАЯ РОССИЙСКАЯ МОНЕТА ve věnci. 5rublové mince se začaly znovu razit v roce 1817, kdy nápis obsahoval údaje o množství drahého kovu v minci. Obraz na aversu byl nahrazen dvouhlavým orlem se svěšenými křídly. V Rusku byl také ražen dukát (obr. č. 20) padělaný podle dukátu holandského, který se používal při obchodu se zahraničím. Na aversu byl voják držící v ruce šípy, kolem něho byl opis CONCORDIA RES PARVAE CRESCUNT. Na reversu byl nápis MONETA ORDINUM PROVINCIIARUM FOEDERATARUM BELGII AD LEGEM IMPERII.

Stříbrné mince do roku 1811 měly na aversu dvouhlavého orla s opisem ve tvaru nominální hodnoty a letopočtu (kromě 10kopějky, ta měla nominální hodnotu a letopočet na reversu). Zajímavé je, že opis jde ve směru proti hodinovým ručičkám. Na reversu byl nápis ГОСУДАРСТВЕННАЯ РОССИЙСКАЯ МОНЕТА. V případě rublu byla k nápisu připojena ještě nominální hodnota. Od roku 1810 dostávaly stříbrné mince novou podobu. Na lícové straně byl stále dvouhlavý orl, ale nadpis na straně druhé obsahoval údaje o množství stříbra v jednotlivých mincích. Letopočet se na všech mincích přesunul pod obraz orla. Přibyly nominály 20 kopějek a 5 kopějek.

V případě měděných mincí se do roku 1810 umisťoval na avers orel a na revers nominální hodnota s rokem pod čarou. Oba obrazy byly uzavřeny v kruzích, na kterých byly tečky označující nominální hodnotu. Po roce 1810 se razily už jenom 2kopějky, kopějky a děňgy. Na aversu byl stále dvouhlavý orel, pod něj byl přesunut letopočet. Na reversu tak zůstala nominální hodnota mince a značka mincovny (rytce) pod čarou uzavřené ve věnci.

3. 11. Konstantin Pavlovič

Po smrti bezdětného cara Alexandra I. se měl stát carem jeho bratr Konstantin, druhý nejstarší syn zesnulého imperátora Pavla I. Konstantin Pavlovič byl voják a pro vladaření neměl vloh, proto se nároku na trůn vzdal. Aleksandr I. to potvrdil svým manifestem sepsaným 16 srpna 1823, který označuje jako dalšího následníka trůnu třetího z bratrů, Nikolaje. (www.imperialhouse.ru)

Když se Konstantin Pavlovič veřejně zřekl vladaření a byl odtajněn manifest Alexandra I., Nikolaj I. se 13. prosince 1825 prohlásil imperátorem. Den poté se konala přísaha, kterou využili děkabristé k vyvolání povstání.

Po smrti Alexandra I., dříve než byl zveřejněn carův manifest o následníkovi, byly zahájeny úkony spojené s převzetím trůnu Konstantinem I. Mezi ně patří také příprava modelů mincí s portrétem budoucího cara. Byly zhotoveny tři razidla a celkem 8 kusů jednorublových mincí. Pět mincí má nápis na hraně, tři mince mají hranu hladkou. Některé z těchto rarit se nacházejí v muzeích, některé jsou součástí soukromých sbírek. Existence těchto mincí byla utajována až do vlády cara Alexandra II., který je v roce 1878 převzal od ministerstva financí a rozdál je.

Tzv. Konstantinovským rublem (obr. č. 21), tedy rublem, který měl vejít do oběhu, kdyby se Konstantin I. stal carem, se podrobně zabývá historik, specialista v oboru numismatiky a hlavní správce oddělení numismatiky Ermitáže *И. Г. Снасский* ve své knize *По следам одной редкой монеты*.

Konstantinovský rubl se svou velikostí ani vahou nijak nevyjímal mezi ostatními rubly té doby. Mince má na aversu vyražený profil cara. Asi 45letý muž s kouty (na jiné verzi dokonce s pleší) a mohutnou šjí bez viditelného oděvu a doplňků. Kolem profilu je opis

БОЖЬЕЙ МИЛОСТЬЮ КОНСТАНТИНЪ I ИМПЕРАТОРЪ И САМОДЕРЖЕЦЪ
ВСЕРОССИЙСКИЙ 1825 Na reversu je dvouhlavý státní orel se štítem na prsou
a legenda: РУБЛЬ. ЧИСТАГО СЕРЕБРА 4 ЗОЛОТН. 21 ДОЛЯ. Text na hraně rublu
seznamuje pozorovatele s technickými parametry mince: СЕР. 83 1/3 ПРОБЫ 4 ЗОЛ.
82 14/25 ДОЛИ.

3. 12. 1825 – 1855 Mikuláš I.

V polovině 40. let dochází k modernizaci zařízení mincoven, což mělo výrazný vliv na podobu ražených mincí, jejichž obrazy se staly mnohem přesnějšími a detailnějšími než tomu bylo v předchozích letech.

Rusko bylo první zemí, která zavedla do svého peněžního oběhu mince vyrobené z platiny (obr. č. 22). Platina byla dlouhou dobu považována za bezcenný kov, a to převážně proto, že nebyly známy technické postupy k jejímu zpracování. (Бирюков, 2013 - 170) Mikuláš I. byl jediný car, který nechal razit platinové oběživo. Mince byly v nominální hodnotě 3, 6 a 12 rublů a razily se od roku 1828 do roku 1845. Hlavním problémem mincí z platiny byl komplikovaný proces přípravy kovu k ražbě a také to, že platina není na první pohled rozeznatelná od stříbra. Proto byly platinové mince ze strachu z padělků roku 1845 staženy z oběhu tehdejším ministrem financí F. P. Vrončenkem. Na aversu platinových mincí je nový státní znak – dvouhlavý orel s moskevským erbem na hrudi a dalšími 6 erby na roztažených křídlech (kazaňský, astrachaňský, sibiřský, polský, chersonský a finský). Na reversu je nadepsána nominální hodnota ve tvaru 3/6/12 РУБЛЕЙ НА СЕРЕБРО a letopočet. Kolem nápisu je opis určující množství čisté uralské platiny v minci.

Do roku 1831 byly raženy zlaté poluimperialy stejnými razídky, jaké se používaly za Alexandra I. Od roku 1832 se razily poluimperialy s novým státním znakem na aversu a nominální hodnotou, letopočtem a údaji o obsahu zlata na reversu. V roce 1836 byla vyražena zkušební 10rublová mince s portrétem cara. Také se pokračovalo v ražbě falešných dukátů.

I stříbrné mince se do roku 1831 razily po vzoru mincí Alexandra I. K původním nominálním hodnotám přibyla 25kopějka. Od roku 1832 se razí stříbrné mince s novým státním znakem na jedné straně a ověřenou nominální hodnotou a letopočtem na straně druhé. Rubly, poltiny a polupoltinniky měly kolem orla opis s údaji o obsahu stříbra.

V letech 1830 – 1839 se razily měděné mince velice jednoduchého vzhledu (obr. č. 23). Na aversu je orel se svěřenými křídly a letopočet a na reversu je nominální hodnota a značka mincovny pod čarou. Carův manifest o peněžní soustavě z 1. července 1839 přikazoval provádět všechny transakce v přepočtu na rubly (stříbrný monometalismus) a zaváděl do oběhu tzv. kopějky srebrom (3,5 měděné kopějky za 1 stříbrnou). Razily se nominály 3, 2, 1, ½ a ¼ kopějky srebrom (obr. č. 24). Na aversu byl carův monogram složený z písmene *H* (*Николай*) a číslice *I*, nad ním byla koruna. Na reversu byla nominální hodnota mince a letopočet. Obě strany měly tečkovaný okraj. V roce 1849 přichází nová reforma, která rozhodla o zmenšení váhy kopějek. Toto rozhodnutí přišlo z praktických důvodů. V oběhu se používaly hlavně zlaté a stříbrné mince a používání měděných mincí se díky reformě stalo pohodlnějším. Na mincích v hodnotě 5, 3 a 2 kopějky byl na aversu dvouhlavý orel se sedmi erby a na reversu nominální hodnota, rok ražby a značka mincovny. Také se razila kopějka, *денежка* (děněžka, polovina kopějky) a poluška (obr. č. 25). Ty měly na aversu zcela nový monogram ve tvaru písmene *H* a číslice *I*, na reversu byla velká koruna, nominální hodnota, letopočet a značka mincovny.

Za vlády Mikuláše I. se začaly vydávat pamětní mince. V roce 1832 to byl poluimperial *"В память начала чеканки из золота Колыванско - воскресенских приисков"*, vyražený ze zlata z kolyvanských dolů. V roce 1836 se objevil tzv. rodinný rubl (obr. č. 26), na jehož aversu je Mikuláš I., dvojité označení nominální hodnoty (jeden a půl rublu/deset zlotých) a rok ražby. Na reversu je pak jeho žena obklopena jejich dětmi. Další pamětní mincí je například rubl z roku 1834 *"В память открытия Александровской колонны"*.

3. 13. 1855 – 1881 Alexandr II.

Když Alexandr II. nastoupil na trůn, jedním z jeho prvních cílů bylo rychlé ukončení Krymské války, která si žádala nemalé výdaje ze státní pokladnice. Tyto výdaje vedly ke snížení ryzosti stříbra v mincích.

5rublové zlaté poluimperialiály (obr. č. 27) měly stejnou formu jako za Mikuláše I., jen státní znak byl vyměněn za novější verzi – dvouhlavý orel, jehož koruny jsou spojeny stuhou sv. apoštola Ondřeje Prvozvaného, a který má na hrudi a křídlech 9 erbů (kazaňský, polský, krymský a spojených knížectví Kijevského, Vladimírského a Novgorodského na levém křídle, na hrudi je erb moskevský a na pravém křídle jsou astrachaňský, sibiřský, gruzínský a finský). Po stejném vzoru se razily i 3rublové mince, které se měly vyrovnat ruským červoncům a evropským dolarům.

Ze stříbra se razily rubly, poltiny, polupoltinniky, 20kopějky, 15kopějky, 10kopějky a 5kopějky. Na aversu byl vyobrazen dvouhlavý orel s 9 erby a na straně opačné byla do věnce zasazena nominální hodnota spolu s korunou, rokem ražby a značkou mincovny. První tři zmíněné mince měly navíc kolem orla opis s údaji o množství použitého stříbra.

Měděné mince do roku 1867 měly na aversu buď státní znak (5, 3 a 2kopějky) nebo carův monogram ve tvaru písmene A a římské číslice II (kopějka, děněžka a poluška). Na reversu byla čísla a písmem vyznačena nominální hodnota, letopočet a značka mincovny. Mince s nominální hodnotou kopějka nebo menší měly na reversu ještě korunu. Od roku 1867 se razily drobnější měděné mince s mnohem propracovanější podobou, objevuje se na nich reliéf ve formě gemmy a hrana už není hladká, ale zubatá. Všechna tato opatření byla zavedena za účelem vyhnout se padělání mincí. Na jedné straně 5, 3, 2 a 1 kopějky je státní znak s opisem rozděleným na dvě části. V horní části МЕДНАЯ РОССИЙСКАЯ МОДЕТА a v té druhé je zapadlým písmem nominální hodnota mincí. Na druhé straně je uprostřed věnce nominální hodnota a značka mincovny, v horní části je pak pomocí zapadlého písma umístěn rok ražby. ½ a ¼ kopějky mají na lícové straně monogram ve věnci a na straně rubové od shora nominální hodnotu, rok ražby a značku mincovny.

V roce 1876 vzniklo 100 kusů mincí v nominální hodnotě 25 rublů "В память 30-летия со дня рождения Великого князя Владимира Александровича". Další památeční mincí byl rubl ražený na památku Mikuláše I. k příležitosti jeho narozenin (25. června) a odкрыtí jeho památníku v Petrohradě.

3. 14. 1881 – 1894 Alexandr III.

V roce 1883 proběhla korunovace Alexandra III. a k této příležitosti se razil památeční stříbrný rubl s portrétem cara na jedné straně a korunovačními klenoty ve věnci a s nápisem РУБЛЬ na straně druhé (obr. č. 28).

Car Alexandr III. obnovil tradici mincí *с персоной* neboli mincí s portrétem cara ve středu mince a opisem ve tvaru carova jména a titulu, tak, jak tomu bylo před měnovou reformou Pavla I.

Zlaté mince se až do roku 1885 razily v podobě jako za Alexandra II. Potom přišel nový vzhled s carovým profilem a opisem БОЖЬЕЙ МИЛОСТЬЮ АЛЕКСАНДР III ИМПЕРАТОР И САМОДЕРЖЕЦ ВСЕРОССИЙСКИЙ. Na druhé straně byl dvouhlavý orel a pod ním nominální hodnota spolu s rokem ražby. Změnily se i nominály mincí, místo 3 a 5 rublů se razily 5 a 10rublové mince.

Jak na zlaté, tak i na stříbrné mince se vrátil portrét cara. Mince s nominální hodnotou rubl, 50 a 25 kopějek se razily po vzoru nového červonce. U mincí nižšího nominálu (20, 15 a 10 kopějek) byl na aversu dvouhlavý orel a na reversu nominální hodnota, rok a značka mincovny ve věnci.

Poslední podoba měděných mincí Alexandra II. se uchovala po celou dobu vlády nového cara. Jediným, co se změnilo, byla římská číslice *III* v carově monogramu.

3. 15. 1894 – 1917 Mikuláš II.

Ve stabilizaci měnového systému carského Ruska za vlády Mikuláše II. měla velkou roli měnová reforma Witte (1897), která spočívala v zavedení zlatého standardu (zlatý monometalismus). Základním cílem bylo dosáhnout toho, že papírový rubl bude mít stejnou hodnotu jako rubl kovový. Aby Witte dosáhl kýženého výsledku, byl nucen přistoupit na devalvací rublu. (www.neviditelnypes.lidovky.cz, 2009) Ministr financí Sergej Juljevič Witte, který se dostal na tuto pozici v roce 1892, učinil zásadní rozhodnutí týkající se reformy, jejíž příprava však začala již v 80. letech. S. J. Wittemu jsou také připisovány zásluhy na stavbě Transsibiřské magistrály, uzavření obchodní smlouvy s Německem na 10 let nebo uzavření Portsmouthské mírové smlouvy s Japonskem po rusko-japonské válce 1904-1905. (www.gold.ru, 2011)

Stabilitu tohoto peněžního systému narušila 1. světová válka a příprava na ni. Válka pro Rusko oficiálně začala až v roce 1914, je ale očividné, že problémy s ní spojené začaly zemi sužovat již mnohem dříve. V roce 1911 byla ukončena ražba všech zlatých mincí. V tomtéž roce vznikly zkušební mince z niklu a jeho směsí, které měly za úkol nahradit mince stříbrné, protože nikl byl výrazně levnější. Tento plán se ale nakonec neuskutečnil. Zůstalo jen u několika zkušebních niklových exemplářů.

Zvláštností mincí cara Mikuláše II. je, že na mincích se svojí podobiznou se dívá nalevo, namísto napravo, jak bylo zvykem.

V letech 1895 – 1897 se razily zlaté mince, které měly sloužit jako dary. Nominální hodnota byla především 10 nebo 5 rublů. Na aversu je profil cara s opisem БОЖЬЕЙ МИЛОСТЬЮ НИКОЛАЙ II ИМПЕРАТОР И САМОДЕРЖЕЦ ВСЕРОССИЙСКИЙ rozděleným na pravou a levou část. Na straně druhé je státní znak s opisem ИМПЕРИАЛ /ПОЛУИМПЕРИАЛ 10/5 РУБЛЕЙ ЗОЛОТОМ, letopočet. Razily se ale i 25rubly nebo mince s dvojitou nominální hodnotou (100 franků/37 rublů a 50 kopějek).

Za cara Mikuláše II. byla rozpracována reforma, která dala vzniknout unikátní sérii zlatých mincí s nominálními hodnotami 15, 10 a 5 rusů. Rusy měly stejnou podobu jako darovací mince.

Od roku 1897 byla nominální hodnota stříbrného imperiálu zvýšena na 15 rublů. Poluimperial tedy tvořilo 7 rublů a 50 kopějek (obr. č. 29). Později se razily i třetinové imperiály v hodnotě 5 rublů. Kromě změn v nominálních hodnotách a pomyslného rozdělení opisu kolem carova profilu na pravou a levou část zůstala forma zlatých mincí stejná, jako za cara Alexandra III.

Měděné mince se také razily stejně jako za předchozího cara. Jediným, co se na měděných mincích změnilo, byl monogram ve tvaru písmene *H* a římské číslice *II* na mincích s nominálem nižším než 1 kopějka.

Stejně jako jeho předchůdce i Mikuláš II. nechal razit stříbrné rubly na upomínku jeho korunovace v roce 1896. Další památeční stříbrné rubly byly vyraženy "*В память открытия монумента императору Александру 2 в Москве*" v roce 1898 a "*В память открытия монумента императору Александру 3 в Москве*" v roce 1912. Ve stejném roce byl vydán i památeční rubl s ojedinele zdobenou lícovou stranou s dvouhlavým orlem k příležitosti 100 let od vlastenecké války 1812 (obr. č. 30). V roce 1913 byl ražen stříbrný památeční rubl se státním znakem na reversu a Michaiem I. (prvním carem z rodu Romanovců) a Mikulášem I. na aversu. Tato mince byla vydána k připomenutí 300 let rodu Romanovců na ruském trůně (obr. č. 31). A nakonec v roce 1914 se začal razit rubl "*В память 200-летия Гангутского сражения*", rozhodujícího střetu v Severní válce. Tato bitva se odehrála 27. července 1714 a shodou okolností, 200 let a jeden den poté začala 1. světová válka, která zapříčinila konec ruské monarchie. (Бирюков, 2013 - 265)

V roce 1914 byl zrušen zlatý standard, během následujících let souměrně s několikanásobně se zvyšujícím množstvím papírových peněz stoupala i inflace a rubl byl nekontrolovatelně znehodnocován. Téměř veškeré kovové oběživo bylo nahrazeno papírovým.

4. SSSR (1917-1991)

První světová válka zasadila poslední ránu narušené ruské monarchii. Po únorové a Velké říjnové socialistické revoluci se začal formovat sovětský stát. Spory mezi zastánci carského režimu a liberalizmu a stoupenci revoluce dostaly Rusko zmožené 1. světovou válkou do války občanské. V roce 1921 V. I. Lenin vyhlásil novou hospodářskou politiku (NEP), díky které se alespoň trochu podařilo vyvést Rusko z období hladomorů a začít s utvářením nového hospodářství. (Зубов, 2010) Po smrti Lenina přešel J. V. Stalin během pár let od NEPu k násilné kolektivizaci, což opět zbrzdilo ekonomický vývoj.

Po období hospodářské stagnace následovaly reformy J. V. Andropova. V roce 1985 se stal generálním tajemníkem Michail Gorbačov a Rusko se spolu s Amerikou začíná předhánět ve zbrojení, na jehož náklady padlo i několik desítek procent HDP. (LaFaber, 2004) Poté přichází období perestrojky a referenda, na jehož základě byl vytvořen post prezidenta a posléze Ruská federace.

První návrhy sovětských mincí byly připraveny k ražbě již v roce 1918, kvůli občanské válce však k realizaci ražby nedošlo. Ražba prvních stříbrných sovětských mincí vpuštěných do oběhu v roce 1924 v nominálních hodnotách 1 rubl, 50, 20, 15 a 10 kopějek probíhala už od roku 1921 v Petrohradské mincovně. (Plaček, 1978 - 169) V roce 1923 se také znovu začaly razit zlaté červonce v hodnotě 10 rublů, které měly prvně sloužit jen pro zahraniční platby. V roce 1924 už však tvořili červonce 90% peněžního oběhu země. (Герасимова, 2002) První měděné mince přišly až s novou ústavou v roce 1924, která také určovala nový vzhled všech mincí. Měděné mince se razily do roku 1926, kdy byla měď nahrazena bronzem. Nahrazování se týkalo i mincí stříbrných, které byly v průběhu roku 1931 zaměněny novými niklovými mincemi. V roce 1961 byla provedena měnová reforma za účelem upevnění měny. Nikl byl nahrazen směsí měď-nikl a bronz směsí měď-zinek. (Plaček, 1978 - 169-170)

Na mincích sovětského svazu můžeme pozorovat jeho vývoj. Od roku 1917 až po rok 1991 se na nich vystřídaly dohromady 4 státní znaky. Prvním byl státní znak RSFSR – štít se srpem a kladivem s vycházejícím sluncem v pozadí, nad kterými je nápis РСФСР, kolem štítu jsou obilné klasy, pod štítem je stuha s nápisem ПРОЛЕТАРИИ ВСЕХ СТРАН, СОЕДИНЯЙТЕСЬ! a nad štítem je rudá pěticípá hvězda. Na mincích se nápis

na stuze zobrazuje ve tvaru opisu, nápis РСФСР je pod obrazem a pěticípá hvězda je na straně opačné (obr. č. 32). Státní znak SSSR (obr. č. 33-35) zachovává srp a kladivo, které jsou umístěny na zeměkouli, pod níž je vycházející slunce. Tento celek obklopují obilné klasy svázané rudou stuhou. Počet ovinutí stuhy kolem klasů se mění s počtem svazových republik. (V den založení 30. prosince 1922 se SSSR skládal ze 4 republik. Během své existence se rozrostl až na 16 svazových republik. (Бирюков, 2013 - 230)) Na každém ovinutí je název sovětského svazu v tom jazyce, jehož republiku stuha představuje. Mezi konečky klasů je opět rudá pěticípá hvězda.

Na reversu stříbrných a niklových mincí mezi lety 1924 – 1934 byli často vyobrazováni obyčejní lidé (obr. č. 36). Dělníci a zemědělci tak nahradili portréty carů, což mělo podpořit myšlenku, že si jsou všichni lidé rovni.

Jedním z trendů v době Sovětského svazu bylo sběratelství a numismatika, proto se začalo objevovat velké množství různých pamětních mincí. Na sovětských památečných mincích můžeme vidět celou řadu skutečností, které jsou významnou součástí ruské historie, ať už hovoříme o osobnostech, architektuře, událostech nebo jiném. Série „Ruský balet“ byly raženy ze zlata, stříbra, platiny, ale také palladia (obr. č. 37). Mincí z palladia není mnoho, protože není tolik zemí, které si mohou dovolit takové mince razit. Rusko však mezi těchto málo zemí patří, dokonce se dá říci, že jim podle počtu mincí z palladia vévodí. Několik různých sérií se sportovní tematikou bylo vydáno na památku 22. letních olympijských her, které se konaly v SSSR v roce 1980 (obr. č. 38). Většina západních zemí hry bojkotovala, proto se jich zúčastnilo poměrně málo zemí a sovětský svaz získal největší počet medailí. V roce 1991 byly vypuštěny pamětní mince pro upomínku dohody mezi SSSR a USA o zničení raket středního a krátkého doletu. Tyto mince byly vytvořeny z kovu zničených raket.

V období SSSR za vlády N. S. Chruščova byla kromě pamětních mincí vyrobena také spousta novodělů. Mezi nimi například zkušební verze mincí s portréty carů z období vlád Pavla I. až Alexandra II., památeční mince posledních dvou carů, které nedostaly vladařovo svolení k ražbě, jednorublová mince s profilem jednoho z nejvýznamnějších ruských spisovatelů A. S. Puškina a mnoho dalších. Vznikaly však i mince a razidla, které v minulosti nikdy neexistovaly. Hranice mezi novoděly a falzifikáty je často nepatrná. Nežřídká se stává, že jsou novoděly prodávány jako originály.

5. Rusko od roku 1992 po současnost

Prvním prezidentem Ruské Federace se stal Boris Jelcin. Velkou roli v ruském hospodářství po dobu jeho prezidentského období hrála liberalizace trhu a privatizace státních podniků a nalezišť přírodních surovin. Na sklonku vlády prezidenta Jelcina se Rusko dostalo do finanční krize, která dovedla prezidenta k odstoupení z funkce. (Hanzal, 2012) Za vlády Vladimíra Putina země začala pookřávat, rozpočet se stal přebytkovým, snižovala se inflace a rostlo HDP. Na začátku vlády D. Medvěděva potkala Rusko globální ekonomická krize.

Mince tohoto období se rozdělují na dvě skupiny – mince ražené do roku 1995 a od roku 1997. V roce 1992 začala ražba prvních mincí současného Ruska. Jejich nominální hodnoty se pohybovaly od 1 do 100 rublů. Všechny měly přibližně stejnou podobu. Na aversu byl dvouhlavý orel a na reversu nominální hodnota. Mincím dala jednotný vzor peněžní reforma v letech 1997-1998. Od roku 1997 se razí mince v nominálních hodnotách od 1 kopějky do 10 rublů. Na reversu je nominální hodnota mince a na aversu je buď dvouhlavý orel na rublech, nebo jezdec s kopím na kopějkách.

1. února 2010 byla vydána zlatá mince s nominální hodnotou 50 000 rublů k příležitosti 150. výročí státní banky (obr. č. 39). Tato mince má mezi těmi ruskými nejvyšší nominální hodnotu a váží 5 kg. Mince je zvláštní také tím, že je na ní vyobrazeno několik období ruské historie. Na aversu je dohromady devatero erbů: čtyři erby s dvouhlavým orlem, používané k označení mincí od založení banky do roku 1917; čtyři erby RSFSR a SSSR a ve středu mince je erb ve tvaru dvouhlavého orla, který se používá dnes. (Бирюков, 2013 - 18-19)

Mezi další pamětní mince Ruské Federace patří série mincí „*Вклад России в сокровищницу мировой культуры*“ věnovaná ruským umělcům ze světa hudby, tance nebo malířství, mezi kterými jsou osobnosti jako skladatel P. I. Čajkovskij nebo malíř M. A. Vrubel. Mezi roky 1992 a 2011 bylo vydáno několik sérií pamětních mincí určených pro běžný platební styk, které se věnovaly vesmírné tématice, např. „Международный год Космоса“ nebo „50 лет первого полёта человека в космос“. Výjimkou nejsou ani mince věnované významným kulturním a přírodním památkám Ruska, ekologii, armádě, atd.

Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala ruskými mincemi od jejich počátku po současnost a jejich přímou či nepřímou spojitostí s jednotlivými body ruské historie s důrazem na období Ruského impéria. Problematikou historie ruských mincí se všeobecně zabývá jen velmi malé množství české literatury, proto bylo třeba prostudovat velké množství literatury cizojazyčné, většinou ruské. Cílem práce bylo stručně shrnout celou historii ruských mincí, popsat peněžní soustavy jednotlivých carů v období Ruského impéria a najít souvislosti mezi mincemi a událostmi, osobami a časovými úseky ruských dějin.

Tuto bakalářskou práci tvoří celkem pět kapitol, přičemž kapitola 3. Ruské impérium je rozdělena na další podkapitoly, z nichž každá náleží jednomu carovi tohoto období. Kapitola první je určena mincím obecně – vzniku obchodu a kovových peněz, začátku jejich označování, rozdělení mincí na různé druhy, popisem tvaru a podoby mincí a technického postupu jejich výroby. Opisují zde také rozdíl mezi falzifikáty a novoděly, které jsou mezi numizmatiky typické právě pro Rusko (období Sovětského svazu).

Ve druhé kapitole se zabývám prvními ruskými mincemi, měnovými jednotkami reálnými a těmi smyšlenými, které sloužily pouze pro počty a teprve postupem času se z nich staly jednotky hmatatelné, a rozvojem ruského peněžního systému až do peněžní reformy Petra I.

Kapitola třetí tvoří nejpodstatnější část mé práce. Věnuji se zde období od začátku vlády Petra I. až po konec panování Mikuláše II. V každé podkapitole se zaobírám peněžní soustavou jednoho z carů této éry. Vzhledem k rozsahu práce a množství lišících se mincí nebylo možné stavět cílem práce podrobnější rozbor těchto soustav, proto jsem každou z nich rozdělila do malých celků, např. historické souvislosti, které měly vliv na stabilitu státní pokladny, skupiny mincí podle kovu, ze kterého byly raženy, zvláštnosti dané peněžní soustavy a jiné. Popisují zde poměrně podrobně skupiny mincí peněžního oběhu každého z carů a to včetně opisů, které jsou zde pro snazší zpracování a porozumění uváděny v plné formě.

Čtvrtá kapitola pak popisuje přechod mezi mincemi carskými a sovětskými. Zdůrazňuje zvláštnosti a potíže v historii sovětského peněžního systému a ekonomické situace. Kapitola poslední líčí přeměnu mincí sovětských na mince, které se na území Ruské federace používají dodnes.

Na pozadí ruské historie vzniklo poměrně hodně názvů měnových jednotek, z nichž některé se zachovaly dodnes. Prvními byly „zlatníky“ a „serebrjaniky“, které dostaly název podle drahých kovů, ze kterých byly vyrobeny. Další názvy mincí byly odvozeny například od jejich podoby (*češujky*) nebo vyobrazení na nich (*kopějky*). Výjimkou nejsou ani názvy, které vznikly dříve než mince samotné (*altyn, poltina, rubl*). I poté, co se mince začaly označovat nominální hodnotou, se lidé spolehnali spíše na jejich skutečnou váhu. Do současnosti přetrvaly názvy *rubl* a *kopějka*.

Carové před Petrem I. se snažili oddělit ruskou peněžní soustavu od soustav jiných zemí, což vedlo ke zbrzděnému vývoji peněžní soustavy a separování ruského hospodářství od sousedních zemí, také vzhledem k tomu se Rusko nepodílelo ani na vývoji techniky ražby mincí. Změna nastala s reformou Petra I., kdy Rusko změnilo svůj postoj k evropským zemím, i poté však Rusko jen dohánělo skluz a kopírovalo vybavení od ostatních, lépe technicky vyvinutých zemí.

Ve své práci jsem rozebrala peněžní soustavy Ruského impéria, které bylo na pozadí dějin Ruska pro vztahy s jinými zeměmi mnohem otevřenější. Tento rozbor prokázal historickou spojitost především mezi Ruskem a Evropou, kdy se carové a císařovny Ruského impéria snažili přizpůsobit ostatním zemím evropského kontinentu a sladit s nimi svůj peněžní systém, ať už z politických nebo ekonomických důvodů. To se týkalo především *červonců* a *imperiálů*, jejichž váha byla přizpůsobována váze evropského dukátu, což usnadňovalo směnu při rusko-evropském obchodu. V ruských státních mincovnách vznikaly i falzifikáty nizozemských dukátů.

Během období Ruského impéria se podoba mincí časem ustálila, avšak stále přetrvávala potřeba nahrazovat drahé kovy jejich levnějšími variantami. To způsobovaly především přehnané nároky na státní pokladnu, které byly zapříčiněny neustálými vojenskými konflikty, které si žádaly vysoké finanční náklady. Zde se projevil nejspíše největší konflikt ruské historie – stabilní ekonomická situace versus územní expanze.

Práce dokazuje, že mince mohou být utvrzením toho, co se událo v minulosti, ale také mohou být matoucí, či dokonce nepravdivé. Tato pochybení bývají způsobena vědomě, za účelem pozměnění skutečnosti nebo znovuvytvoření něčeho, co bylo v minulosti zničeno.

Myslím si, že téma historie ruských mincí je velice obsáhlé a zasloužilo by si mnohem více pozornosti, a proto bych se mu ráda věnovala i dále ve své diplomové práci.

Резюме

Название настоящей бакалаврской дипломной работы «История России в монетах». Данную тему я выбрала из предложенного нам списка потому, что она мне, как коллекционеру, близка. Этой теме посвящено очень мало материалов на чешском языке. Российскими монетами в Чехии занимаются прежде всего нумизматы. Они составляют каталоги российских монет, но эти каталоги описывают монеты только по их техническим параметрам, а не занимаются их образами, надписями и т. д. По этому мне надо было просмотреть большое количество литературы на русском языке. Сверх того необходимо было подробно ознакомиться с историей России, чтобы я могла связать отдельные периоды истории с занимательными фактами о русских монетах.

Эта работа создана так, чтобы была полезной не только для коллекционеров, собирающих российские монеты, прежде всего после монетной реформы Петра I, а также для всех читателей, интересующихся историей российских монет. Я здесь кратко описала всю историю российских монет с их начала по настоящее время. Большое внимание я уделила периоду Российской империи.

Монеты стали средством платежа благодаря их полезным свойствам. Металлы легкие, легко делимые, малогабаритные, прочные, а также здесь много возможностей, как их использовать. Сначала металл отливался в разные формы, потом монеты начали чеканиться, теперь их производство автоматизировано. Монеты часто бывают круглыми, имеют лицевую и оборотную стороны (аверс и реверс) и гурт. На двух сторонах изображается портрет, государственный герб, монограммы, надписи или другие символы. Все это изображается на монетах потому, чтобы избежать подделок

Первые русские монеты возникли в Древней Руси в 10-ом веке. Золотые монеты называли златники, а серебряных - сребреники. После прекращения чеканки этих монет последовал безмонетный период, когда возникла денежная и весовая единица – гривна. Во время Московского государства начала формироваться первая общая русская денежная система. Благодаря денежной реформе Елены Глинской в 1535–1538 годах появляются в денежной системе помимо монет под названием

деньги, также полушки и копейки. Следующими денежными и весовыми единицами были алтын, полтина и рубль, но эти единицы являлись невещественными. В середине 17-ого века вошли в обращение монеты алтын и угорский. Во второй половине 17-ого века также появилась первая попытка ввести в денежное обращение медные монеты, которая закончилась неудачей. Монеты, отчеканенные до реформы Петра I получили название чешуйки из-за их формы похожей на чешуи рыбы. Кроме металлических монет в истории России существовали также монеты кожаные.

Революцией в монетной системе России была денежная реформа Петра I. Эта реформа являлась необходимым шагом к стабилизации монетной системы, соединению всей территории России и облегчению обмена на внутреннем и внешнем рынке. Петру I удалось ввести в обращение медные и золотые монеты. Также началась чеканка других номиналов – червонцев, двойных червонцев, полтин, полуполтин, гривенников, денег, алтынов, полушек, полуполушек и кратные номиналы копеек.

Со времени денежной реформы Петра I монеты имели приблизительно ту же самую форму. На аверсах изображался портрет царя, а на реверсах государственный герб. На обеих сторонах была круглая надпись с именем и титулом царя. Драгоценные металлы для чеканки монет в Россию ввозились или монетные дворы перечеканивали европейские монеты.

Екатерина I одобрила чеканку медных квадратных монет (плат), запланированную Петром I, но эти монеты оказались очень непрактичными. Первые монеты Екатерины называют траурными из-за их скромного портрета на аверсе.

В монетах Петра II и Ивана VI интересно то, что портреты царей не соответствуют их реальному возрасту. Причиной был маленький возраст царей во время их царствования. Чтобы укрепить их авторитет, граверы изображали царей на несколько лет старше.

Монеты Анны Иоанновны отличались своей детальностью и разнообразием. Императрица также вернулась к очень высокой пробе драгоценных металлов, что плохо влияло на финансовую обстановку империи. Эти потери и огромные расходы были компенсированы повышением налогов.

Императрица Елизавета приказала чеканить особые золотые монеты, а именно полтины, рубли и двухрублевые монеты, предназначенные для так называемого «дворцового обихода». Императрицей были также в первый раз выпущены золотые 10-ти и 5-ти рублевые монеты, получившие название империял и полуимпериял.

Во время короткого правления Петра III ему удалось провести денежную реформу результаты которой не имели долгой длительности, так как Екатерина II приказала все изменения вернуть. Императрица обременила казну империи огромными расходами на свои путешествия и сверх того она освободила дворянство от некоторых налогов. Чтобы не привести империю к банкротству, она повысила налог с души в четыре раза. Золотые червонцы были приспособлены к европейским дукатам, а также на территории возникали фальсификаты дукатов. С начала правления императрицы монетные дворы приступили к чеканке монет из колыванской меди для сибирских областей.

При Павле I перестали чеканиться монеты с персоной, портреты царей были заменены надписями. Монеты без персоны чеканились до восстановления этой традиции Александром III. В период этих монет нумизматики определяют аверсовую стороной сторону с изображением государственного герба или монограммы царей.

Интересными и очень редкими являются монеты с профилем Константина Павловича. До сих пор известно только восемь оригиналов этих монет.

Россия была первой страной, выпустившей в денежное обращение монеты из платины, которую долгое время считали бесполезным металлом. В монетном деле платина далее использовалась для памятных монет. Помимо платиновых монет Николай I решил чеканить памятные монеты, посвященные важным событиям.

Министр финансов С. Й. Витте осуществил последнюю денежную реформу Российской империи. Эта реформа должна была привести монетную систему к стабильности с помощью золотого монометаллизма. Однако, эту стабильность прервала подготовка к войне.

Формы монет и изображения на них во времена Российской империи не раз повторялись. Главной целью являлось приблизить монетную систему империи к системе в европейских странах, чтобы облегчить международную торговлю. Все императоры также боролись с затруднениями стабилизации системы.

Первая мировая война стала концом легендарной русской монархии и началось время борьбы за власть, гражданских войн, голода, преобразования экономической политики. К власти пришел В. И. Ленин, который ввел новую экономическую политику (НЭП). И. В. Сталин провел насильственную коллективизацию и переместил финансовые запасы в индустриализацию России. После экономической стагнации во время правления Н. С. Хрущева и Л. И. Брежнева приходит к власти Ю. В. Андропов, начавший период реформ, продолженный М. С. Горбачевым. Все это и холодная война значительно повлияли на экономическую ситуацию в Советском Союзе.

В 1918 году возникли первые проекты советских монет, но их реализация из-за гражданской войны не состоялась. Первые советские монеты, пущенные в обращение, чеканились с 1921 года. Большую часть советских оборотных средств составляли помимо бумажных денег и золотые червонцы.

Денежная система Советского Союза претерпела несколько реформ, касающихся прежде всего металла, из которого были монеты созданы. Медные монеты были заменены бронзовыми, которые позднее были заменены монетами из смеси меди и цинка. Серебро заменили никелем или смесью никеля и меди.

На монетах Советского Союза можно наблюдать изменения советского герба, имеющего с 1917 по 1991 год четыре вида. На некоторых серебряных и никелевых монетах появлялись вместо правителей рабочие люди, что обозначало равенство всех граждан.

Во времена Советского Союза начала развиваться нумизматика и коллекционирование монет. Было отчеканено большое количество памятных монет, посвященных спорту, армии, искусству, важным лицам и событиям в русской истории и т. д. Среди драгоценных металлов памятных монет находится и палладий,

который довольно бесценный. Наряду с памятными монетами началась в Советском Союзе и чеканка так называемых новоделов.

После распада Советского Союза возник пост президента Российской Федерации. В эту должность вступил Борис Ельцин, политика которого отличалась либерализацией рынка и приватизацией государственных предприятий. Экономическая обстановка России стабилизировалась во время правления В. Путина.

С 1992 по 1995 чеканилась первая группа монет с гербом Российской Федерации с номиналами с 1 до 100 рублей. Единообразную форму получили монеты современной России в 1997 и 1998 годах, благодаря денежной реформе. С 1997 года чеканятся монеты с нарицательной стоимостью 1 копейка – 10 рублей. На аверсе или двуглавый орел на рублях, или Георгий Победоносец на копейках. На реверсе обозначается номинал монеты.

До сих пор Российская Федерация отчеканила очень много памятных монет с мотивами искусства, космоса, экологии и т. д. Среди этих монет находится также монета «К 150-летию Государственного банка России» с самым высоким номиналом среди русских монет – 50 000 рублей, выпущенная 1. февраля 2010 года.

Эта тема очень обширная. Я надеюсь, что в будущем возникнет намного больше материалов о русских монетах. И я также хотела бы в будущем подробнее анализировать памятные монеты Советского Союза, которые мне кажутся крайне интересными.

Seznam použitých pramenů

Книžní zdroје:

1. **LAFABER, W. 2004.** *America, Russia, and the Cold War, 1945-2002.* New York: McGraw-Hill, 2004. ISBN 978-0072849035.
2. **VANDAS, J. J. 1994.** *Mince a platidla, 1. vyd.* Praha: Magnet-Press; ISBN 80-858-4715-9, 1994.
3. **VLČEK, R. 2014.** *Kapitoly z ruských dějin 18. století : geneze a vývoj ruského impéria.* Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN: 978-80-210-6931-2.
4. **АЛЕШКОВСКИЙ, М. Х. 2015.** *Повесть временных лет. Из истории создания и редакционной переработки.* Москва: Весь Мир, 2015. ISBN 978-5-7777-0659-1.
5. **БИРЮКОВ, П.** **МОНЕТЫ МИРА: Занимательные факты, рекорды, легенды.** Москва: Эксмо, 2013. ISBN 978-5-699-53168-4.
6. **ЗУБОВ, А. Б. 2010.** *История России, XX век: 1894 - 1939.* Астрель, 2010. ISBN 978-5-271-23890-1.
7. **КАМЕНЦЕВА Е. И., УСТИЮГОВ Н. В.** *Русская метрология.* Москва: Высшая школа, 1975.
8. **КОНДРАТЬЕВ, Д. Л. 1992.** *Памятные монеты История и культура.* Москва: Финансы и Статистика, ISBN 52-790-0997-0., 1992.
9. **КОНДРАТЬЕВ, И. К. 1999.** *Седая старина Москвы.* Москва: Цитадель, 1999. ISBN 5-7657-0080-2.
10. **МАККЕЙ, Д., Переводчики — О. П. Бурмакова, Е. А. Скоморохова, 2010.** *Монеты Большая энциклопедия.* Москва: Эксмо, 2010. ISBN 978-5-699-39897-3.
11. **СПАССКИЙ, И. Г. 1964.** *По следам одной редкой монеты. Константиновский рубль.* Москва: Советский художник, 1964.

Katalogy:

1. **Aurea. 2016.** *16. aukce, sbírka rukých mincí.* Praha: Aurea numismatika Praha, 2016.
2. **Aurea. 2002.** *6. aukce, Sbíрка Antonína Prokopa, 1. část.* Praha: Aurea numismatika Praha, 2002.
3. **Aurea. 2003.** *8. aukce, Sbíрка Antonína Prokopa, 2. část.* Praha: Aurea numismatika Praha, 2003.
4. **KRAUSE, C. L. a MISHLER, C. 2005.** *Standard Catalog of WORLD COINS.* Iola, WI: krause publications, 2005. ISBN 0-87349-794-5.
5. **PLAČEK, A. 1978.** *Přehled ruských a sovětských mincí.* Brno: Česká numizmatická společnost, 1978.
6. **ПОЛУЙКО, Е.Г. 1989.** *Рубль Анны Иоанновны: Каталог.* Москва: Горький: Волго-Вятское, 1989. ISBN: 5-7420-0274-2.
7. **СПАССКИЙ, И. Г. 1960.** *Талеры в русском денежном обращении 1654 - 1659 годов. Сводный каталог ефимков.* Ленинград: Издательство Государственного Эрмитажа, 1960, překlad – Zdeněk Nechanický, Sbíрка Antonína Prokopa, 2. část
8. **ФЕДОРИН, А. И. 2004.** *Монеты страны Советов.* Москва: Красные ворота, 2004. ISBN 5-902668-01-8.
9. **МОНЕТЫ ДОПЕТРОВСКОЙ РУСИ.** С. Петербург: Конрос-Информ, 2004.

Internetové zdroje:

1. HANZAL, J. 2012. Dějiny Ruské federace 1991 - 1999. *MODERNÍ DĚJINY*. [Online] 19. Březen 2012. [Citace: 15. Březen 2016.] <http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/rozpad-sssr-a-vznik-ruske-federace-1985-1991/>.
2. NECHANICKÝ, Z. Nejstarší ruské mince - zlatníky a srebreníky. *AUREA Numismatika*. [Online] [Citace: 1. Březen 2016.] http://www.aurea.cz/index.php?main=clanky_12&lang=cz.
3. EKONOMIE: Inflace a bolševici. *NEVIDITELNÝ PES*. [Online] 22. Červenec 2009. [Citace: 3. Březen 2016.] http://neviditelnypes.lidovky.cz/ekonomie-inflace-a-bolsevic-dgg-p_ekonomika.aspx?c=A090721_185647_p_ekonomika_wag. ISSN 1212-673X.
4. Mince: Jak se dělá mince? *RAŽBA.cz*. [Online] [Citace: 6. Listopad 2015.] <http://www.razba.cz/historie-mince.html>.
5. ГЕРАСИМОВА, А. 2002. “Золотому червонцу” - 80 лет. *Время и Деньги*. [Online] 2002. [Citace: 29. Únor 2016.] <http://www.e-vid.ru/index-m-192-p-63-article-1100.htm>.
6. КОРСАКОВА, В. Анна Ивановна — биография. *Тайна имени*. [Online] [Citace: 2016. Březen 8.] <http://to-name.ru/biography/anna-ivanovna.htm>.
7. ЛАВРУК, И. 2014. "Меньшиков гривенник". *Деньги России*. [Online] 19. Březen 2014. [Citace: 7. Březen 2016.] <http://www.russian-money.ru/Articles.aspx?type=content&id=144>.
8. Биография царя Петра II Алексеевича Романова. *РИАНОВОСТИ*. [Online] 20. Květen 2013. [Citace: 7. Březen 2016.] http://ria.ru/history_spravki/20130520/938278643.html.
9. Денежная реформа Витте: золотой стандарт рубля. *GOLD.RU*. [Online] 29. Srpen 2011. [Citace: 27. Únor 2016.] <http://gold.ru/news/denezhnaja-reforma-vitte.html>.

10. Денежная реформа Петра I. *Деньги России*. [Online] 24. Červen 2012. [Citace: 6. Březen 2016.] <http://www.russian-money.ru/Articles.aspx?id=92&type=content>.
11. Денежная реформа царя Алексея Михайловича (Тишайшего) 1654-1663 годов. *Деньги России*. [Online] 1. Zář 2013. [Citace: 6. Březen 2016.] <http://www.russian-money.ru/Articles.aspx?type=content&id=155>.
12. Золотые монеты Анны Иоановны. *Монеты России*. [Online] [Citace: 11. Březen 2016.] <http://moneta-russia.ru/imperiya/anna/zoloty-monety-anny-ioanovny.php>.
13. Манифест Императора Александра I. *Российский Императорский Дом*. [Online] [Citace: 13. Březen 2016.] <http://www.imperialhouse.ru/rus/history/foundations/dinzak3/222.html>.
14. Монеты: Деньги древней Руси. *Деньги России: От истоков до современности*. [Online] Деньги России. [Citace: 1. Březen 2016.] <http://www.russian-money.ru/CoinsCategory.aspx?id=1#label>.
15. Монеты Иоана Антоновича. *Монеты России*. [Online] [Citace: 12. Březen 2016.] <http://moneta-russia.ru/imperiya/antonovich/>.

Přílohy

- 1. Katalog mincí**
- 2. Slovník**

Пříloha č. 1 - Katalog mincí

Obrázky byly staženy z webu www.moneta-russia.ru, pokud není v závorce za popisem obrázku uvedeno jinak.

Obrázek 1: Чешуйки (zdroj: <http://www.rodonit-spb.ru/>)

Obrázek 2: Иван, Петр, Софья. Наградной золотой за Крымский поход 1687 г.

Obrázek 3: Лицевая сторона: "молодой"
Петр 1 1704 - 1705 г.

Obrázek 4: Петр 1 1712 - 1714 гг.

Obrázek 5: Петр 1 1723 г.

Obrázek 6: Петр 1 1724 - 1725 гг.

Obrázek 7: Московский полтинник 1707 года (www.tomovl.ru)

Obrázek 8: Квадратные платы - 1 рубль (www.realcoin.ru)

Obrázek 9: Так называемый "траурный" рубль, Екатерина I, 1725 г.

Obrázek 10: Петр II полтина

Обрѣзек 11! Петр II Полтина, московский тип

Обрѣзек 12! Петр II Рубль 1729 года, третй тип портрета

Обрѣзек 13: Рубль с портретом им. Анны

Обрѣзек 14: Гривенник Иоанна III 1741 г.

Обрѣзек 15: 10 рублей (имперал) Елизаветы Петровны (аверс)

Обрѣзек 16: 10 рублей (имперал) Елизаветы Петровны (реверс)

Obrázek 17: Перечекан, ошибка резчика - 2 копейки 1762 года.

Obrázek 18: Сибирские монеты - 10 копеек.

Obrázek 19: Вензельвый червонец 1797 года.

Obrázek 20: Золотой дукат, для "зарубежных платежей" 1792 года.

Obrázek 21: "Константиновский" рубль 1825 год. Антикварная подделка.

Obrázek 22: Платиновая монета 3 рубля 1844 года.

Obrázek 23: 10 копеек образца 18131 - 1839 гг., орел с опущенными крыльями.

Obrázek 24: 1/4 копейки серебром 1840 г.

Obrázek 25: Полушка, 1/4 копейки образца 1849 - 1855 гг.

Obrázek 26: "Семейный рубль" - 1,5 рубля - 10 злотых, 1836 года.

Obrázek 27: Александр II. 5 рублей.

Obrázek 28: Рубль 1883 года. "В память коронации императора Александра 3".

Obrázek 29: Полуимперал, золото 900 пробы, 6,45 гр. Чеканился только в 1897 году.

Obrázek 30: Рубль 1912 года, "В память столетия Отечественной войны 1812 года".

Obrázek 31: Рубль 1913 года, "В память 300-летия Дома Романовых".

Obrázek 32: 50 копеек 1921 - 1922 гг.

Obrázek 33: Рубль 1924 года.

Obrázek 34: 20 копеек 1931- 1934 гг.

Obrázek 35: 20 копеек 1948- 1956 гг.

Obrázek 36: 50 копеек 1924 года (реверс).

Obrázek 37: 25 рублей 1989 года, палладий, русский балет.

Obrázek 38: Памятная монета московской Олимпиады 1980 года из золота, номинал в 100 рублей.

Obrázek 39: 50 000 рублей 2010 года 150-летие Банка России.

Příloha č. 2 - Slovník

Ruský výraz	Český výraz	Český výklad
чеканка	ražba	proces tvorby mincí
чеканка монет	pregéřství/pregléřství	ražebnictví – obor zabývající se ražbou mincí
чеканщик	pregéř (pregléř)	razič mincí
металлургия	metalurgie (hutnictví)	věda a průmyslové odvětví zabývající se získáváním a zpracováváním kovů a jejich slitin
изложница	kadlub	většinou dřevěná forma nebo nádoba na odlévání
гравёр	rytec	umělec, který vyrývá obraz do razidla
клеймо	razidlo (raznice)	váleček, který se vyrytým symbolem nebo reliéfem přikládá na kovový slitek (zespoda nebo mezi slitek a kladivo) za účelem vyražení obrazu do kovového slitku
avers	avers	lícová strana mince
реверс	revers	rubová strana mince
гурт	hrana	boční strana mince
монетный металл	mincovní kov	kov, ze kterého se razí mince
проба	ryzost	jedná se o poměr drahého kovu k celkové váze mince
монетное право	mincovní právo	náleželo panovníkovi nebo státu, který rozhodoval, kolik mincí se vyrazí, z jakého kovu, atd.
монетная регалия	mincovní regál	byl udělován mincovnám; je to právo na ražbu mincí a zisk, který z ražby vyplývá
монетный мастер, монетчик	mincmistr	ředitel/technický vedoucí mincovny
нарицательная стоимость	nominální hodnota	hodnota mince, která je na ní číselně nebo písemně vyobrazena
меновая стоимость	směnná hodnota	mění se podle toho, co si za minci můžeme koupit
внутренняя стоимость	vnitřní hodnota	hodnota mince jako kousku kovu
копия монеты, подделка ,	kopie mince, falzifikát, podvrh	napodobenina mince, která slouží k oklamání a vlastnímu

фальсификат		nelegálnímu prospěchu; padělají se mince současné i mince se sběratelskou hodnotou
новодел	novoděl, novoražba	Napodobenina původní mince, vytvořená ve státních mincovnách (tedy legálně)
ошибочная, дефектная чеканка	chyboražba	špatně vyražená mince, mince s defektem
вариант	varianta	obecně je to mince se stejnou nominální hodnotou a ze stejného kovu, s obměnami detailů jako portrét panovníka, opis, atd.
перечекан	přeražba	z mince se pokud možno odstraní původní obraz a vyrazí se na něj obraz jiný; šetřila náklady na ražbu
ставить пробу	puncovat	vybít částí reliéfu nebo jejich kombinací do razidla/mince.
пробирное клеймо	punc	značka na předmětech vyrobených z kovu
монетный образ	mincovní obraz	do tohoto pojmu patří všechno, co je na minci vyraženo
летоисчисление	letopočet	rok, kdy byla mince ražena nebo dána do oběhu (nemusí to být pravidlem)
круговая надпись	opis	text na minci, který kopíruje její okraj; na minci může být několik kruhů opisů pod sebou, potom se jedná o opis vnitřní a vnější
надпись	nápis	text na minci, který je vyražen na její ploše, většinou je soustředěný ve středu mince
высокий рельеф	kamejovitý reliéf	jsou -li písmenka na minci vystouplá
углублённый рельеф	feliéf ve formě gemmy	jsou-li písmenka na minci dovnitř

Anotace

Příjmení a jméno autora:	Bajtová Lenka
Název katedry a fakulty:	Katedra slavistiky, Filozofická fakulta
Název diplomové práce:	Historie Ruska v mincích
Vedoucí diplomové práce:	prof. Ludmila Stěpanová, CSc.
Počet znaků:	79 203
Počet příloh:	2
Počet titulů použité literatury:	20 (+15 internetových zdrojů)
Klíčová slova:	mince, měna, peněžní soustava, numismatika, avers, revers, rubl

Tato bakalářská práce se zabývá historií Ruska v mincích. Cílem práce je krátké shrnutí historie ruských mincí od jejich počátku po současnost s bližším zaměřením na období Ruského impéria a zasazení tohoto vývoje do dějin Ruska.

První část práce je věnována obecným informacím o vzniku a vývoji mincí. Následuje kapitola o ruských mincích do peněžní reformy Petra I., analýza peněžních soustav v době Ruského impéria a stručná charakteristika mincí Sovětského svazu a Ruské federace. Práce ukazuje souvislosti mezi vývojem ruské peněžní soustavy a historií Ruska.